

Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava

Fakulta bezpečnostního inženýrství

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ostrava 2012

Bc. Ondřej Bystřický

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

Fakulta bezpečnostního inženýrství

Katedra požární ochrany a ochrany obyvatelstva

**Studie přípravy obyvatelstva ČR na
mimořádné události**

Student: Bc. Ondřej Bystřický

Vedoucí diplomové práce: Ing. Libor Folwarczny, Ph.D.

Studijní obor: Bezpečnostní plánování

Datum zadání diplomové práce: 15. 6. 2011

Termín odevzdání diplomové práce: 20. 4. 2012

Anotace

BYSTRICKÝ, O., *Studie přípravy obyvatelstva ČR na mimořádné události*. Diplomová práce. Ostrava: VŠB – TUO, Fakulta bezpečnostního inženýrství, 2012, 60 s.

Klíčová slova: ochrana obyvatelstva, mimořádná událost, příprava obyvatelstva, vzdělávání, koncepce ochrany obyvatelstva.

Diplomová práce je zaměřena na historii a vývoj přípravy obyvatelstva na řešení mimořádných událostí v České republice a porovnání tohoto vývoje se státy EU. Vývoj přípravy je sledován od 30. let minulého století po současnost. Součástí práce je i návrh systému přípravy všech skupin obyvatelstva, aby tento systém odpovídal současné koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020.

Annotation

BYSTRICKÝ, O., *Study on Preparation of Population of the Czech Republic for Extraordinary Events*. Diploma thesis. Ostrava: VŠB – Technical University of Ostrava, Faculty of Safety Engineering, 2012, 60 p.

Keywords: civil protection, extraordinary event, preparation of the population, education, conception of population protection.

The diploma is focussing on history and evolvement of emergency readiness of the Czech Republic population and compares it to the evolvement in the European Union countries. The evolvement of emergency readiness has been monitored since the 1930s. The dissertation contains an emergency readiness concept for all groups of citizens. This concept should correspond to the contemporary concept in place and is created for the period until 2013 with the outlook to 2020.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracoval samostatně.

V Ostravě 20. 4. 2012

.....

Bc. Ondřej Bystřický

Poděkování:

Touto cestou bych rád poděkoval Ing. Liboru Folwarecznému, Ph.D. a současně Ing. Jaroslavu Kovaříkovi, Ph.D. za vstřícné vedení, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu tvorby diplomové práce poskytli.

Velmi děkuji také své rodině, své partnerce a všem blízkým za pomoc a oporu při celém studiu a taktéž vypracování této diplomové práce.

OBSAH:

1	ÚVOD	1
1.1	Rešerše	2
1.2	Cíl diplomové práce	3
1.3	Definice základních pojmů.....	4
2	OCHRANA OBYVATELSTVA	6
2.1	Ochrana obyvatelstva obecně.....	6
2.2	Systém zajištění ochrany obyvatelstva v ČR	7
2.2.1	Plánování, řízení a koordinace	8
2.2.2	Síly a prostředky.....	8
2.2.3	Financování ochrany obyvatelstva v ČR.....	9
2.3	Základní legislativní rámec v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR.....	10
2.4	Mezinárodně závazné smlouvy a dohody k ochraně obyvatelstva.....	10
2.5	Finanční nástroj civilní ochrany v kapitole EU.....	12
2.6	Shrnutí	13
3	VÝVOJ PŘÍPRAVY OBYVATELSTVA	15
3.1	Civilní protiletecká ochrana v období 1935 – 1938	15
3.2	Ochrana obyvatelstva před vzdušným napadením v letech 1945 – 1951	18
3.3	Civilní obrana v období 1951 – 1957.....	19
3.4	Civilní obrana v období 1958 – 1975.....	21
3.5	Civilní obrana v období 1976 – 1989.....	23
3.6	Civilní obrana v ČSFR	26
3.7	Vývoj civilní ochrany a přípravy obyvatelstva k civilní obraně v ČR.....	27
3.8	Shrnutí	28
4	OCHRANA OBYVATELSTVA V EU.....	30
5	NAVRŽENÍ PŘÍPRAVY OCHRANY OBYVATELSTVA.....	32
5.1	Zhodnocení stavu připravenosti obyvatelstva k civilní ochraně	32
5.2	Návrh systému přípravy obyvatelstva	35
5.2.1	Obec	36
5.2.2	Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby	40
5.2.3	Příprava žáků základních škol a studentů středních škol	43
5.2.4	Příprava budoucích pedagogů	46

5.2.5	Občané v produktivním věku	48
5.2.6	Senioři (občané nad 60 let).....	50
5.3	Shrnutí	51
6	ZÁVĚR	53
7	POUŽITÁ LITERATURA	55
8	SEZNAM ZKRATEK	59
9	SEZNAM OBRÁZKŮ	60
10	SEZNAM TABULEK	61
11	SEZNAM PŘÍLOH	62

1 ÚVOD

Téměř denně nám zpravodajové ze všech koutů světa přinášejí informace o situacích, které ohrožují životy a zdraví obyvatel nebo způsobují velké škody na materiálních hodnotách. Jsou to situace, ve kterých je člověk konfrontován se silou přírody, případně chybami lidského činitele a o jeho přežití mohou rozhodovat jeho znalosti a dovednosti.

Ve vyspělých zemích světa se obyvatelé na neočekávané události připravují a jejich vlády přijímají opatření k omezování dopadů těchto událostí. Účinně mohou ke zmírnění těchto následků napomoci i samotní občané. Proto je důležité znát možná nebezpečí a je potřeba vědět, jak se chovat při vzniku mimořádných událostí a jak pomoci svým blízkým a sousedům.

Jednotlivé vlády těchto vyspělých zemí si uvědomují, že ochrana obyvatelstva není pouze varování, evakuace, ukrytí, nouzové přežití a další opatření k ochraně života, zdraví a majetku obyvatel při mimořádných událostech. Ale také, že nedílnou a velmi důležitou součástí je vzdělávání, informování a příprava, jak v oblasti ochrany obyvatelstva, tak v krizovém řízení.

Cílem těchto vládních opatření je předat obyvatelstvu důležité informace z oblasti prevence před mimořádnými událostmi. Působit na jednotlivé skupiny obyvatelstva prostřednictvím výukových besed a propagačních materiálů a vzbudit u nich vztah k dané problematice. Naučit je, jak mimořádným událostem předcházet, základním principům ochrany a chování v případě jejich vzniku. Tato opatření budou mít ve svém konečném důsledku vliv na „připravenost obyvatelstva“ na tyto situace a také na snížení množství ztrát lidských nebo materiálních zdrojů.

A právě na vývoj těchto „příprav obyvatelstva“ k civilní obraně, civilní ochraně a ochraně obyvatelstva od 30. let minulého století po současnost, se zaměřuje tato diplomová práce. Jejím cílem je poskytnout přehled o vývoji přípravy obyvatelstva na řešení mimořádných událostí v ČR a porovnání tohoto vývoje a současného stavu s evropskými státy. Dále pak práce přináší možný návrh systému přípravy všech skupin obyvatelstva tak, aby tento systém odpovídal současné koncepci s výhledem do roku 2020.

1.1 Rešerše

Při studiu řešené problematiky diplomové práce jsem vycházel z následujících literárních pramenů:

LINHART, Petr; BALEK, Václav; a kolektiv autorů. *Ochrana člověka za mimořádných situací: příručka pro učitele základních a středních škol*. Vyd. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 1999. 125 s. ISBN 80-86114-25-2.

Metodická příručka obsahuje návod, jak žáky připravit na dopad možných následků živelních pohrom a dalších mimořádných situací způsobených lidskou činností, které mohou přivodit tělesná zranění nebo duševní poruchy, ztráty na životech nebo majetku.

Příručka zahrnuje 4 samostatná témata. Téma I podává všeobecný přehled o celkové problematice člověka za mimořádných situací. Téma II se zaměřuje na mimořádné situace způsobené přírodními silami. Témata III a IV se soustřeďují na MU způsobené lidskými činnostmi, nedbalostí nebo technickými poruchami.

MIKULKA, Bohdan; MIKULKA, Štěpán; PIŇOS, Miroslav. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele základních a speciálních škol*. 1. vyd. Praha: MV - GŘ HZS ČR, 2003. 182 s. ISBN 80-86640-21-3.

Příručka je určena pro učitele základních a speciálních škol. Příručka je rozdělena na část teoretickou a část metodickou. V části teoretické jsou uvedeny informace o požární ochraně počínající pasážemi z právních předpisů přes popis principů hoření a nebezpečných zplodin vznikajících při hoření, průběh požáru a způsoby jeho hašení, druhy hasicích přístrojů a jejich použití, základní popis činnosti jednotek PO při MU, až po základní témata první pomoci a zdravotědy. V části metodické jsou pak uvedeny konkrétní příklady výkladu jednotlivých témat, včetně způsobu ověřování znalostí dětí.

LINHART, Petr; ŠILHÁNEK, Bohumil. *Vzdělávání v ochraně obyvatelstva v Evropě*. 1. vyd. Praha: MV – GŘ HZS ČR, 2006. 99 s. ISBN 80-86640-67-1.

Smyslem této publikace je poskytnout ucelené základní informace o přístupu ke vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na celostátní úrovni ve 14 vybraných evropských státech. Pro dosažení maximální informační a srovnávací hodnoty, byla snaha autorů, popsat každý stát pokud možno podle jednotné osnovy.

ŠILHÁNEK, Bohumil; DVOŘÁK, Josef. *Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách*. 1. vyd. Praha: MV – GŘ HZS ČR, 2003. 176 s. ISBN 80-86640-12-4.

Cílem publikace je poskytnout informace o problematice především z hlediska úkolů a opatření, které ochrana obyvatelstva plnila pod různými názvy v jednotlivých historických obdobích. Obsah je zaměřen na jednotlivé oblasti činnosti a konkrétní opatření, vedoucí k ochraně obyvatelstva v dané etapě.

Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe. Magazin Bevölkerungsschutz.

Jedná se o časopis civilní ochrany, který v Německu vydává Spolkový úřad pro civilní ochranu a pomoc při živelních katastrofách. Časopis přináší různé informace, formou obecných a odborných článků zabývajících se širokými tématy moderní civilní ochrany. Kromě toho slouží jako diskusní fórum pro všechny zúčastněné strany a organizace.

1.2 Cíl diplomové práce

Cílem této diplomové práce je analyzovat vývoj přípravy obyvatelstva k civilní obraně, civilní ochraně a ochraně obyvatelstva od 30. let minulého století po současnost. Navrhnout systém přípravy obyvatelstva pro současnost a budoucnost s ohledem na koncepci ochrany obyvatelstva s výhledem do roku 2020.

Práce bude zaměřena na analýzu vývoje přípravy obyvatelstva na řešení mimořádných událostí v ČR a porovnání tohoto vývoje s evropskými státy a navržení systému přípravy všech skupin obyvatelstva tak, aby tento systém odpovídal současné koncepci s výhledem do roku 2020.

1.3 Definice základních pojmů

Pro snadnější orientaci v problematice ochrany obyvatelstva uvádím základní pojmy použité v dalších kapitolách diplomové práce.

Civilní ochrana - je souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky.[33]

Ochrana obyvatelstva – plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.[34]

Mimořádná událost – škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka nebo přírody. Havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí vyžadující provedení záchranných a likvidačních prací.[34]

Integrovaný záchranný systém – koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.[34]

Zařízení civilní ochrany – součástí právnické osoby nebo obce určené k ochraně obyvatelstva; tvoří je zaměstnanci nebo jiné osoby na základě dohody a věcné prostředky.[34]

Krizová situace – mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.[35]

Branná výchova – dříve platilo: Příprava občanů k civilní obraně posilující odpovědnost občanů za jejich připravenost k civilní obraně, zabezpečuje, aby si osvojili vědomosti a dovednosti k ochraně, zejména před účinky zbraní hromadného ničení, znali své úkoly pro evakuaci a byli připraveni podle svých schopností pomáhat při likvidaci následků nepřátelského napadení.

Zahrnovala výchovu žáků, učňů a studentů, přípravu branců, brannou přípravu vojáků v záloze, přípravu občanů k civilní obraně, zájmovou brannou činnost a další.[7]

Varování – souhrn technických a organizačních opatření zabezpečujících včasné upozornění na hrozící nebo nastalou mimořádnou událost a krizovou situaci pomocí veřejného vyhlášení varovného signálu.[9]

Vyrozumění – souhrn technických a organizačních opatření zabezpečujících včasné předávání informací o hrozící nebo nastalé mimořádné události a krizové situaci určeným orgánům státní správy, samosprávy, právníkům a fyzickým osobám.[9]

Jednotný systém varování a vyrozumění - je v ČR budován od roku 1991. Systém tvoří síť poplachových sirén, které zabezpečují bezprostřední varování obyvatelstva, a dále pak soustava vyrozumívacích center, soustava dálkového vyrozumění (doprava signálu a informací mezi vyrozumívacími centry), soustava místního vyrozumění (infrastruktura pro ovládání poplachových sirén a vyrozumění osob). HZS ČR má rovněž právo vstoupit do sdělovacích prostředků a informovat obyvatelstvo prostřednictvím televize a rozhlasu.[33]

Koncepce ochrany obyvatelstva – dokument, který zohledňuje přípravu a realizaci opatření k ochraně obyvatelstva, vzhledem k existujícím nebo předpokládaným rizikům a hrozbám.

2 OCHRANA OBYVATELSTVA

V této kapitole si přiblížíme pojem ochrany obyvatelstva, který je často spojován s pojmy civilní ochrana nebo civilní obrana. Podíváme se na úkoly, jež zabezpečuje a plní nejen v rámci České republiky, ale i v rámci EU a NATO. Dále budou zmíněny hlavní legislativní normy, které upravují oblast ochrany obyvatelstva.

2.1 Ochrana obyvatelstva obecně

Pojem ochrana obyvatelstva se používá pro systém určený k ochraně chráněných aktiv, hlavně obyvatelstva za mimořádných událostí. Má charakter sdruženého systému, který obsahuje vztahy, vazby a konkrétní opatření. Pro stejný obsah se v některých státech používají pojmy civilní ochrana či civilní obrana.

Mezinárodní právní základ pro ochranu obyvatelstva byl poprvé deklarován čtyřmi **Ženevskými úmluvami z roku 1949**, které byly v roce 1977 **doplněny dvěma Dodatkovými protokoly**. U nás byla civilní ochrana koncipována až do roku 1990 především jako součást opatření k přípravě státu a společnosti k obraně před následky konfrontační války za použití zbraní hromadného ničení. Pro řešení ochrany obyvatelstva v České republice nebylo vytvořeno právní prostředí až do doby přijetí **zákona o integrovaném záchranném systému č. 239/2000 Sb.**, a přijetí **vyhlášky Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva č. 380/2002 Sb.** [36],[37],[38]

Ochrana obyvatelstva je v působnosti MV ČR a legislativně se odvíjí od zákona 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR. Základní opatření k ochraně obyvatelstva zahrnují:

- varování a vyrozumění,
- ukrytí,
- individuální ochranu,
- evakuaci a komunikační a informační systémy.[36]

Ochrana obyvatelstva v ČR je řešena dle Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. Koncepce řeší zejména tyto oblasti:

- bezpečná společnost,
- připravenost pracovníků a fyzických osob,
- základní technická a organizační opatření,
- plánování a řešení opatření pro MU,
- připravenost sil a prostředků,
- materiální a finanční zabezpečení.[36]

Koncový prvek varování	Počet koncových prvků varování HZS	Roční náklady na jeden KPV (v Kč)	Celkové roční náklady (v Kč)
elektronická siréna	418	á 4 000,-	1 672 000,-
elektrická (rotační) siréna	4 633	á 2 800,-	12 972 400,-

Obrázek 1: Roční finanční náklady na provoz a údržbu koncových prvků [44]

Ochranu obyvatelstva, s ohledem na její další vývoj, můžeme definovat jako plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti a řešení mimořádných událostí a krizových stavů. Úkoly by zahrnovaly také plnění vybraných úkolů civilní obrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.[48]

2.2 Systém zajištění ochrany obyvatelstva v ČR

Legislativní řešení věcné podstaty ochrany obyvatelstva působí dojmem jisté nejednotnosti a nepřehlednosti. Kompetenční zákon stanoví MV ČR ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci včetně krizového řízení, civilního nouzového plánování, ochrany obyvatelstva a IZS. Zdánlivě se jedná o samostatné aktivity, jejichž obsah je stanoven různě. Tento stav, se kterým jsou spjaty určité problémy, vznikl jednak historicky, dále institucionálně, např. hledisko NATO a EU a konečně i politickou vůlí k řešení. Pro přehled v této podkapitole bude stručně uvedeno, jak je systém ochrany obyvatelstva zajištěn v ČR.[36]

2.2.1 Plánování, řízení a koordinace

Na nejvyšší úrovni se ochranou obyvatelstva zabývá Vláda ČR, jejímž orgánem je Bezpečnostní rada státu. Jedním z pracovních výborů rady je Výbor pro civilní nouzové plánování, který koordinuje připravenost v oblastech:

- vnitřní bezpečnosti státu,
- ochrany obyvatelstva,
- ochrany ekonomiky,
- ochrany kritické infrastruktury,
- prevence proti použití zbraní hromadného ničení a odstraňování následků jejich použití,
- civilních zdrojů nezbytných pro zajištění bezpečnosti státu.[36]

Na státní úrovni zabezpečuje ochranu obyvatelstva státní správa, tedy ministerstva a ostatní ústřední správní úřady dle jejich kompetencí. V některých aktivitách ochrany se činnost institucí překrývá. Centrální řízení a koordinace ochrany obyvatelstva ve smyslu uvedených úrovní spadá do kompetence MV ČR, čímž je zajišťován jednotný přístup. Ústředními orgány jsou Bezpečnostní rada státu a Ústřední krizový štáb.[36]

Na regionální úrovni zajišťuje řízení ochrany obyvatelstva především samospráva ve všech oblastech. Rozhodující roli mají kraje a obce III. typu s rozšířenou působností, které povinně zřizují bezpečnostní rady a krizové štáby. Řada úkolů a povinností v ochraně obyvatelstva je přenesena na krajská ředitelství HZS. Svou nezastupitelnou roli mají však i obce II. a I. typu. Při řízení ochrany obyvatelstva hrají důležitou roli také instituce a jejich vedoucí, kteří odpovídají za ochranu svých zaměstnanců.[36]

2.2.2 Síly a prostředky

Kostru systému přípravy ochrany obyvatelstva a řešení MU tvoří složky IZS. Jedná se nejen o síly a prostředky základních složek IZS, ale i o významné kapacity ostatních složek. Zejména se jedná o vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, havarijní služby, neziskové

organizace a další. Institute, jak s právníckou subjektivitou, tak bez ní, zabezpečují vnitřní zajištění ochrany v rámci svého působení a případně další vnější aktivity v rámci IZS.[36]

2.2.3 Financování ochrany obyvatelstva v ČR

Financování ochrany obyvatelstva by mělo být součástí výdajů státního rozpočtu, rozpočtů resortů, ostatních ústředních správních úřadů, územních samosprávných celků a výdajů právnických a podnikajících fyzických osob. Jak již bylo uvedeno, Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem státní správy pro oblast ochrany obyvatelstva a převážná část finančních prostředků ze státního rozpočtu na ochranu obyvatelstva pochází z rozpočtové kapitoly 314 – Ministerstva vnitra. Z této kapitoly by se měly financovat jak běžné, tak i kapitálové výdaje na ochranu obyvatelstva. Nicméně ze současné finanční situace je patrné, že stát s výdaji na ochranu obyvatelstva počítá jen ve velmi omezené míře nebo vůbec.

V případě splnění podmínek stanovených v zákoně o IZS a krizovém zákoně může být také použita rezerva finančních prostředků z kapitoly Všeobecná pokladní správa. Povinnosti v oblasti ochrany obyvatelstva spadají i na územní samosprávné celky. Kraje i obce poskytují finanční prostředky ze svých rozpočtů. Zároveň by měly dostávat příspěvky a dotace ze státního rozpočtu (jedná se například o příspěvek na plnění úkolů v přenesené působnosti či dotace na výdaje spojené s činností jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí apod.). Avšak za současné neuspokojivé finanční situace tomu tak zpravidla není. Právníckým a podnikajícím fyzickým osobám se kompenzují výdaje vynaložené v souvislosti s ochranou obyvatelstva dle nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.[41] Tyto kompenzace poskytuje hasičský sbor kraje, který zahrnul právníckou nebo podnikající fyzickou osobu do havarijního plánu kraje, popřípadě vnějšího havarijního plánu. Avšak v praxi se jedná jen o zcela ojedinělé výjimky.

Česká republika může čerpat finance i z rozpočtu Evropské unie. Může se jednat jak o prostředky primárně určené na ochranu obyvatelstva (resp. civilní ochranu) tj. finanční prostředky v rámci finančního nástroje Fondu solidarity, prostředky určené na výzkum v

oblasti ochrany obyvatelstva nebo prostředky ze strukturálních fondů Evropské unie (např. Operační program životní prostředí, který je mimo jiné zaměřen na snižování rizika povodní).

2.3 Základní legislativní rámec v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR

Klíčovými právními dokumenty, které upravují oblast ochrany obyvatelstva v ČR, jsou zejména:

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).
- Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.
- Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.
- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, schválená usnesením vlády č. 165 ze dne 25. února 2008.

2.4 Mezinárodně závazné smlouvy a dohody k ochraně obyvatelstva

Ženevské úmluvy

Na základě zkušeností z ozbrojených konfliktů vznikl požadavek světového společenství dohodnout normy, které by zmírnily následky vojenských konfliktů. V tomto duchu vznikly Ženevské úmluvy. Ty jsou tvořeny čtyřmi úmluvami a třemi dodatkovými protokoly, které upravují podmínky a pravidla mezinárodního práva na ochranu obětí války.

Dodatkové protokoly:

- I. o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů,
- II. o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemající mezinárodní charakter,
- III. o přijetí dalšího rozeznávacího znaku.

V rámci **Dodatkového protokolu I (čl. 61)** je definováno také plnění humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a vytvořit také nezbytné podmínky pro jeho přežití.

Evropská unie

Na základě principu subsidiarity, který je zakotven v **čl. 5 smlouvy o založení Evropských společenství**, je ochrana obyvatelstva záležitostí členských států Evropské unie. Počátek evropské spolupráce v této oblasti se datuje rokem 1985, kdy byla předložena tzv. **Zelená kniha Evropské komise** s názvem „**Péče o naše životní prostředí – akce pro evropské životní prostředí**“.[37]

Tabulka 1: Platné právní předpisy vztahující se k civilní ochraně Evropské unie

Platné právní předpisy	
29/07/2010	Rozhodnutí komise 2010/481/EU, Euratom, kterým se mění rozhodnutí Komise 2004/277/ES, Euratom, upravující podmínky pro provádění rozhodnutí Rady 2007/779/ES, Euratom, o vytvoření mechanismu civilní ochrany Společenství
20/12/2007	Rozhodnutí Komise 2008/73/ES, Euratom, kterým se mění rozhodnutí Komise 2004/277/ES, Euratom, pokud jde o pravidla pro provádění mechanismu
08/11/2007	Rozhodnutí rady 2007/779/ES, Euratom o vytvoření mechanismu civilní ochrany Společenství (přepracovaná verze)
08/08/2007	Rozhodnutí Komise 2007/606/EC, Euratom, kterým se stanoví prováděcí pravidla k ustanovení o dopravě
05/03/2007	Rozhodnutí Rady o zřízení finančního nástroje pro civilní ochranu (2007/162/ES, Euratom)
29/12/2003	Rozhodnutí Komise 2004/277/ES, kterým se stanoví prováděcí pravidla k rozhodnutí Rady 2001/792/ES

Další dokumenty	
26/10/2010	KOM (2010) 600 sdělení Komise k posílení evropské reakce na katastrofy: úloha civilní ochrany a humanitární pomoci
05/03/2008	KOM (2008) 130 sdělení o posílení schopnosti Unie reagovat na katastrofy
14/12/2007	Pracovní dokument útvarů Komise SEK (2007) 1721, jejímž cílem je zlepšení ochrany občanů před riziky katastrof: Posílení systému včasného varování v Evropě

NATO

Zajišťuje základní bezpečnostní povinnosti Aliance, zejména zahrnují civilní zabezpečení vojenských operací a operací v rámci reakce na krizové situace, podporu národních orgánů v civilních nouzových situacích a ochranu civilního obyvatelstva. V současné době je členy NATO 28 států a NATO spolupracuje s 22 partnerskými státy. Další formy spolupráce představuje Středomořský dialog (7 států) a Iniciativa Istanbulske spolupráce (4 státy). Základním dokumentem civilního nouzového plánování je **Ministerská směrnice civilního nouzového plánování NATO**, jež stanovuje prvořadě činnosti a působnosti v daném období. Původně byla vydána s platností na dva roky, ovšem platnost Ministerské směrnice na léta 2007 a 2008 byla o jeden rok prodloužena a nynější směrnice bude v platnosti po období let 2010 až 2013. Jejím prioritním cílem je zlepšit civilní podporu pro plánování a vedení vojenských operací, národní odolnost a schopnost zvládat mimořádné události, spolupráci s partnery a koordinaci s ostatními mezinárodními organizacemi.[40]

2.5 Finanční nástroj civilní ochrany v kapitole EU

Rozhodnutí Rady č. 2007/162/ES, Euratom, přijatý dne 5. března 2007, zavádí finanční nástroj civilní ochrany. Tento nástroj má za cíl podporovat a doplňovat úsilí členských států v oblasti ochrany, a to především lidí, ale také životního prostředí a majetku, včetně kulturního dědictví, v případě přírodních a antropogenních pohrom, teroristických činů a technologických, radiologických nebo ekologických havárií. Kromě toho podporuje spolupráci mezi členskými státy v oblasti civilní ochrany.

Finanční nástroj civilní ochrany zahrnuje tři hlavní aspekty v této oblasti: prevence, připravenost a reakce. Tento finanční nástroj bude zahrnovat:

- reakce a připravenost na akce, na něž se vztahují EU mechanismy civilní ochrany,
- zajištění akcí dle programu civilní ochrany, se zaměřením na prevenci (studium příčin katastrof, prognózy, informace pro veřejnost) a připravenost (detekce, školení, vytváření sítí, cvičení, využití odborných znalostí) v rámci EU,
- nové oblasti, jako například doprava v reakci na akce v rámci mechanismu civilní ochrany unie.

Finanční prostředky přidělené k nástroji civilní ochrany v rámci EU pro roky 2007-2013 činí 189.8 milionů EUR.[43]

2.6 Shrnutí

V posledním čtvrtletí došlo v řadě zemí Evropské unie k zásadním změnám v otázkách ochrany obyvatelstva. Ne jinak tomu bylo i u nás. Vstoupením v platnost již uvedených zákonů a převodem civilní ochrany z působnosti ministerstva obrany do působnosti ministerstva vnitra, se přiblížila Česká republika většině vyspělých evropských států. I přesto, že legislativní řešení věcné podstaty ochrany obyvatelstva působí dojmem jisté nejednotnosti a nepřehlednosti, svým obsahem odpovídá principům používaným ve světě. Je také nasnadě otázka novelizace některých legislativních dokumentů, které již neodpovídají současným trendům a směrům vývoje civilní ochrany, kterými se naše země vydává (např. využití stálých úkrytů - přestože nemají v současnosti žádné využití, jejich existence je stále zakotvena v právních předpisech).

Bohužel špatná ekonomická situace v ČR se odráží i do systému fungování civilní ochrany. Zejména se jedná o vyřazování prostředků individuální ochrany a jejich neobnovování, materiálně technické zabezpečení HZS a snižování počtu příslušníků HZS. Tato situace přivádí stát do komplikovaného postavení, kdy je mu nadále svěřována téměř naprostá odpovědnost, ale zároveň již nedisponuje potřebnými nástroji, kapacitami ani silami, aby tato očekávání splnil.

Dále si můžeme všimnout, že řada lidí se postavila do role pasivních pozorovatelů, kteří se zcela spoléhají na činnost profesionálů. Což v současném pojetí civilní ochrany, kdy je důraz kladen na sebeochranu, improvizovanou ochranu, samovolnou evakuaci, tedy na činnosti, které provádějí sami obyvatelé, a jenž nelze bez náležitých znalostí a informovanosti obyvatelstva provést správně, nestačí. Tento stav byl dlouhá léta státními orgány opomíjen a přehlížen. Lze si také položit otázku, zda úplné zrušení branné výchovy, která byla chápána jako pozůstatek předcházejícího státního zřízení, bylo promyšleným krokem a k tomuto neutěšenému stavu spíše nepomohl. Je tedy třeba klást větší důraz na vzdělanost obyvatelstva v dané problematice, vést obyvatelstvo k větší samostatnosti a připravit ho na řešení mimořádných událostí. Příčinami, které vedly k tomuto stavu, se bude práce zabývat v dalších kapitolách.

3 VÝVOJ PŘÍPRAVY OBYVATELSTVA

Je historicky doloženo, že o „českou kotlinu“ byl vždy eminentní zájem mocností a střední Evropa byla vždy velmi blízko konfliktu. Zahraniční situace počátkem 20. století donutila Československo připravovat se k obraně státního území a tehdejšího zřízení. Úměrně změnám ve vojenství a tempu rozšiřování nových bojových prostředků, zejména vojenského letectva, jakož i úměrně stupni poznání těchto změn a důležitosti ochrany obyvatelstva proti vzdušnému napadení, začínaly koncem dvacátých let vznikat některé zcela nové branné organizace a spolky. Jejich úkolem bylo v případě války organizovat ochranu obyvatelstva proti leteckým a chemickým útokům.[7][31] V této době vznikaly počátky vzdělávání a přípravy v oblasti ochrany obyvatelstva. Pro přehlednost bude historie této přípravy rozdělena do jednotlivých kapitol dle časových etap.

3.1 Civilní protiletecká ochrana v období 1935 – 1938

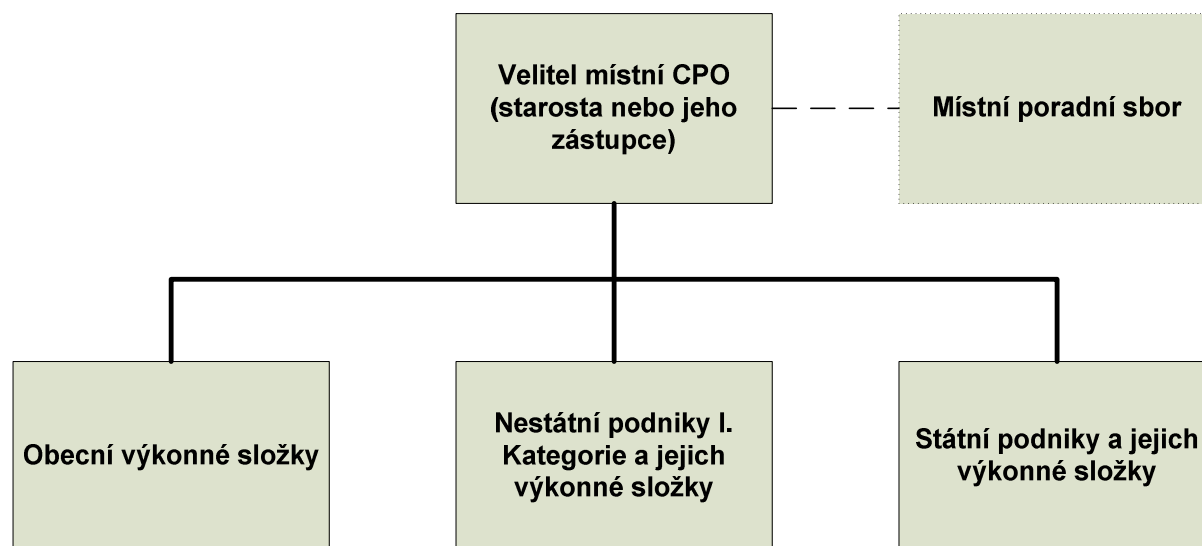
V této době došlo k rozvoji domobrany a jejího zaměření na ochranu civilního obyvatelstva před leteckými útoky. V létě roku 1934 byla ve Francii uzákoněná organizace pasivní obrany a na podzim téhož roku byl přijat zákon o obraně proti vzdušným útokům také v Německu. Následovalo Polsko, Švýcarsko, Lotyšsko a Itálie. Dne 11. dubna 1935 byla ustavena organizace Civilní protiletecké ochrany (CPO), přijetím Zákona č. 82 o obraně proti leteckým útokům. V jednotlivých státech se však přistupovalo k realizaci ochranných opatření různě. Příkladem může být Švýcarsko, které má tento systém do dnešních dob založený na dobrovolných spolicích. Také počátky v Českých zemích jsou založeny na soukromých organizacích, dobrovolných spolicích a sportovních sdruženích. Díky tomu se celý systém kolektivní ochrany rozvíjel spolu se systémem ochrany individuální. Za vzor byl v našich podmínkách použit francouzský systém stanovený tzv. Lavalovou instrukcí pro pasivní ochranu. Velmi brzy se přišlo na to, že budování systému kolektivní ochrany nelze omezovat pouze na technickou ochranu, ale že podstatnou část tohoto systému tvoří organizační složka.[9]

Obrázek 2: Dobový plakát LUFTSCHUTZ-Plakáty měly propagovat protileteckou ochranu, hlavně hašení požárů způsobené zápalnými pumami a nočním zatemněním [29]

Základním prvkem obrany a ochrany obyvatelstva byl **princip dobrovolnosti**, a to za polooficiální pomoci ústředních úřadů a aktivní spoluúčasti tělovýchovných a dalších soukromých organizací. Obec (město) a obecní (městské) úřady garantovaly plnění úkolů a zajišťovaly součinnost soukromých organizací a jednotlivců vytvářením **Místních výborů obrany obyvatelstva**. Zabezpečováním ochrany obyvatelstva bylo pověřeno **Ministerstvo vnitra**. Vydáním **zákona č. 82/1935 o ochraně a obraně proti leteckým útokům** došlo k posílení spolupráce státu s dobrovolnými organizacemi zejména v době mírových příprav. V případě branné pohotovosti státu by plnění úkolů ochrany obyvatelstva plně přebíral

stát. Realizaci jednotlivých úkolů vyplývajících ze zákona měly na starosti nově vzniklé **Poradní sbory civilní protiletecké ochrany (CPO)**. Rozdílné řešení stupně přípravy v jednotlivých lokalitách vedlo k tzv. **kategorizaci území**. Z tohoto zákona také vyplivala povinnost stavebníka (investora) vybudovat v rámci výstavby úkryty pro určitý počet a okruh osob. Dále zákon ukládal povinnost obcím zabezpečovat ochranné masky pro určitý počet obyvatelstva v kategorizovaných prostorech. Těžiště organizace civilní protiletecké ochrany spočívalo na **obcích** a na důležitých státních **výrobně-hospodářských subjektech** (podnicích). Ty zabezpečovaly – zpracování tzv. ochranného plánu, ustanovit a proškolit orgány protiletecké ochrany, pořídit věcné prostředky k ochraně a tuto ochranu realizovat, provádět cvičení protiletecké ochrany.[7]

Obrázek 3 : Organizace civilní protiletecké ochrany (CPO) v obci [7]

Branná výchova:

Po první světové válce nastal nejen na školách, ale i v celé společnosti odklon od všeho, co připomínalo válku. Přesto na školách pokračovaly snahy obnovit předvojenskou výchovu. Jednou z prvních zmínek o úpravě tělesné výchovy na přípravu pro brannou povinnost obsahoval **Branný zákon** z roku 1920. V roce 1933 opět vzrostly požadavky na vojenskou výchovu a přípravu žáků. O brannou výchovu projevil zájem tělovýchovné organizace (Sokol), sportovní svazy, Československý červený kříž a jiné. Branná výchova byla čistě předvojenskou výchovou a jejím smyslem bylo bránit vlast. Zvyšovaly se tedy nároky na individuální fyzickou přípravu i technickou připravenost. V roce 1935 byl vydán Výchovný Ministerstva školství o výchově žáků národních škol k brannosti s důrazem na mravní

a občanskou výchovu, na vědomosti a dovednosti důležité z hlediska vlastní bezpečnosti a na tělesnou výchovu, zejména cvičení v přírodě. Branná výchova prostupovala všemi předměty, a to na všech stupních národní školy. Po přípravě v letech 1933 – 1937 byl přijat **zákon 184/1937 o branné výchově** a veřejná péče o výchovu a vzdělávání se rozšířila také o brannou výchovu. Branná výchova byla povinnou pro žáky veřejných škol všech druhů a stupňů a vyučovala se na národních školách od počátku povinné školní docházky až do jejího skončení. Výuka se prováděla v různých formách, závislých na stupni vývoje žáků. Ve všech věkových stupních byla zařazena forma branných cvičení a potřebný počet hodin se věnoval cvičení v přírodě.[7][11][10]

Trnka a Jeleň zdůrazňovali potřebu cvičit smysly, a to se nemůže odehrávat v jakémkoliv školním vyučování, ale jen skutečnými činnostmi ve skutečných situacích a častým a intenzivním stykem s přírodou. Také kladli důraz na potřebu dlouholetého výchovného působení a cviku od nejnižšího stupně základní školy.[10]

Po roce 1938 odvolalo ministerstvo školství všechny směrnice o branné výchově a až po válce v roce 1945 se obnovila branná výchova opět na školách všech stupňů.[7][10][11]

3.2 Ochrana obyvatelstva před vzdušným napadením v letech 1945 – 1951

Počátek poválečné historie protiletcké ochrany v Československu měl dvě období:

- od května 1945 do března 1948, v němž fakticky probíhala likvidace všeho, co nějakým způsobem souviselo s protiletckou ochranou,
- od dubna 1948 do července 1951, v tomto období byly pozastaveny všechny likvidační kroky v protiletcké ochraně a došlo k prvním opatřením k jejímu obnovení.

Poválečný optimistický názor na budoucí vývoj Československa vedl k likvidaci zařízení a materiálů protiletcké obrany a v tomto období neposkytovala protiletcká ochrana ani minimální zabezpečení obyvatelstva před následky nepřátelského napadení.[7]

V červnu 1948 byla vydána Směrnice pro prozatímní organizaci ochrany s odvoláním na původní legislativní normy. V říjnu 1948 vznikala osnova zákona o civilní ochraně. Byla rozdělena do tří částí – první část řešila problematiku civilní ochrany. Podle pojetí osnovy zákona se **civilní ochrana dělí na dvě složky, požární bezpečnost a ochranu proti leteckým útokům**. Jejich úkolem je chránit životy obyvatelstva, národní, veřejný a soukromý majetek proti ohrožením. Druhá část byla věnována problematice požární bezpečnosti a třetí část měla upřesnit ochranu před leteckými útoky.[7]

Branná výchova:

Po ukončení války bylo připravováno zavedení povinného předmětu branná výchova, ale nakonec se branná výchova jako samostatný předmět v osnovách neobjevila. Byla realizována v tělesné výchově, zdravotní výchově, ve vycházkách, cvičení v přírodě, putování a táboření. V roce 1948 dochází k reorganizaci školského systému a péče o brannou výchovu byla zatlačena do pozadí. K zásadní reorganizaci branné výchovy na československých školách došlo až po vydání nového zákona o branné výchově.[11]

3.3 Civilní obrana v období 1951 – 1957

V novém návrhu budoucích zásad civilní protiletecké ochrany na přelomu let 1950 – 1951, obsahujícím zkušenosti a principy ze Sovětského svazu, bylo uvažováno o nové formulaci obsahu civilní protiletecké ochrany, jejího materiálně-technického a personálního zabezpečení a zejména principů její výstavby. Výsledkem bylo Vládní usnesení o civilní obraně ze dne 13. července 1951.[7]

Nově vzniklá civilní obrana byla svěřena do působnosti tehdejšího Ministerstva vnitra. Struktura civilní obrany se dělila na dvě základní části:

- Vojenskou část:
 - územní štáby civilní ochrany do stupně okres,
 - vojenské útvary civilní ochrany,
 - speciální zařízení civilní ochrany (laboratoře, školící a výcviková zařízení, sklady materiálu civilní obrany.
- Nevojenskou část:

- služby civilní ochrany organizované po linii resortů,
- organizace a jednotky ve výrobně-hospodářské sféře.

Masové rozšíření zbraní hromadného ničení (zejména jaderných) v průběhu padesátých let vneslo do civilní obrany kvalitativní změny, které musely být řešeny novou koncepcí CO.

Toto období je charakterizováno především výstavbou úkrytů pro obyvatelstvo ve vybraných tzv. kategorizovaných prostorech a snahou o plošné zabezpečení ochrany obyvatelstva prostředky individuální protichemické ochrany. Veliká pozornost byla také věnována nejen přípravě sil a prostředků pro řešení napadení zbraněmi hromadného ničení ale také přípravě obyvatelstva pro případ války za použití zbraní hromadného ničení. Tehdejší systém „Přípravy obyvatelstva k civilní obraně“ byl povinný pro veškeré obyvatelstvo a skládal se ze dvou částí:

- vojensko politické (byla zaměřena na prosazování tehdejší vojensko-politické situace),
- odborné (byla zaměřena na odbornou přípravu obyvatelstva).[9]

K úspěšnému zastávání funkcí a zabezpečování prvních úkolů civilní obrany bylo nutno novým lidem, přicházejícím do civilní obrany, poskytnout alespoň základní vědomosti o civilní obraně. Z počátku období školení, výcviku a přípravy personálu v civilní obraně docházelo k řadě potíží, které spočívaly především v nedostatku základních pomůcek, předpisů a odborné literatury a v nedostatku kvalifikovaných lektorů. Situace se, ale postupně zlepšovala vydáváním učebních textů a skript a zejména se zahájením zpracovávání a vydávání vlastních předpisů a učebnic civilní obrany.[9]

S postupně se zvětšujícím rozsahem úkolů civilní obrany rostly nároky na kvalifikaci příslušníků řídicích orgánů civilní obrany a znalosti získané v prvních krátkodobých kurzech přestávaly stačit k úspěšnému řešení problémů. Civilní obrana v té době neměla školské zařízení, jež by bylo schopno zabezpečit přípravu pracovníků civilní obrany na požadované úrovni. Z těchto důvodů se omezený počet vybraných pracovníků připravoval v tehdejším Sovětském svazu a předávání získaných znalostí se po jejich návratu provádělo formou instruktáží a přednášek.

V tomto období začaly vznikat na jednotlivých stupních řízení civilní obrany grafické plány a písemnosti, obsahující stav jednotlivých oblastí infrastruktury města nebo objektu, rozmístění sil, prostředků a zařízení civilní obrany a dislokaci úkrytů. Další část dokumentů tvořily plány, které svým obsahem a určením vykazovaly znaky **operačních plánů**. Jednalo se především o spojovací plán, plán vyrozumění, plán pozorování a průzkumu, plán zatemnění a plán maskování.[7]

Branná výchova:

Branná výchova byla formována na ideologii socialismu. Tělesná výchova, jejíž rozsah byl pro potřeby branné výchovy rozšířen o jednu týdenní hodinu, obsahovala střeleckou přípravu, přípravu pro zdravotnickou službu a bojovou přípravu. Fyzická příprava se konala zásadně v terénu. Zaměření se změnilo v předvojenskou přípravu.[11]

Ve školním roce 1952/53 novým výnosem o branné výchově na školách je více než dříve zdůrazňována a chápána branná výchova jako úkol nejen tělesné výchovy, ale všech učebních předmětů a měla být plněna také při branných cvičeních a mimoškolní výchově. [12]

Praktické procvičení látky ve větším rozsahu se uskutečňovalo dvěma brannými cvičeními ročně. V roce 1953 přestala být branná výchova povinnou pro všechny žáky a stala se zájmovou činností. Branná výchova měla formu polovojenského výcviku a přitom kromě branných cvičení zmizela úplně ze škol a stala se nekontrolovatelnou dobrovolnou záležitostí společenských organizací. V branných cvičeních začal převládat výukový charakter, a tak žáci o branně zájmovou činnost přestávali mít zájem.[11]

3.4 Civilní obrana v období 1958 – 1975

V roce 1958 došlo k novelizaci vládního nařízení z roku 1951. Bylo přijato **Usnesení vlády Republiky československé č. 49 o civilní obraně Republiky československé a současně byla schválena Směrnice o civilní obraně Republiky československé**. Tato směrnice vymezovala základní úkoly v civilní obraně. Zejména:

- seznamování obyvatelstva se způsoby ochrany před účinky nepřátelských vzdušných útoků a provádění školení a výcviků k těmto úkolům,

- příprava evakuace jako účinné preventivní opatření civilní obrany,
- budování zvláštních staveb civilní obrany,
- maskování objektů a zařízení, důležitých pro národní hospodářství,
- včasné vyrozumívání obyvatelstva o nebezpečí nepřátelských vzdušných útoků,
- poskytování pomoci obyvatelům postiženým nepřátelským vzdušným útokem,
- účast na poskytování pomoci národnímu hospodářství při živelních pohromách.[7][8]

Na začátku šedesátých let mimo jiné v souvislosti se změnou správního členění republiky a se změnou státu byl přijat **zákon č. 40/1961 Sb., o obraně Československé socialistické republiky**. Kde v § 18 je v rámci přípravy občanů k obraně zahrnuta i příprava k civilní obraně a dále je vymezeno, které instituce přípravu k civilní obraně zabezpečují. Některé další otázky spojené s civilní obranou, a to zejména příprava občanů k civilní obraně, byly řešeny **zákonem č. 73/1973 Sb., o obranné výchově**. Tento zákon obsahuje ustanovení týkající se přípravy občanů k civilní obraně zejména v:

Části první – Základní ustanovení

§ 3 (2) *Branná výchova zahrnuje brannou výchovu žáků, učňů a studentů, přípravu branců, brannou přípravu vojáků v záloze, přípravu občanů k civilní obraně, zájmovou brannou činnost a další.*

Část šestá – Příprava občanů k civilní obraně

§ 17 *Příprava občanů k civilní obraně posiluje odpovědnost občanů za jejich připravenost k civilní obraně, zabezpečuje, aby si osvojili vědomosti a dovednosti k ochraně, zejména před účinky zbraní hromadného ničení, znali své úkoly pro evakuaci a byli připraveni podle svých schopností pomáhat při likvidaci následků nepřátelského napadení.[7]*

Branná výchova:

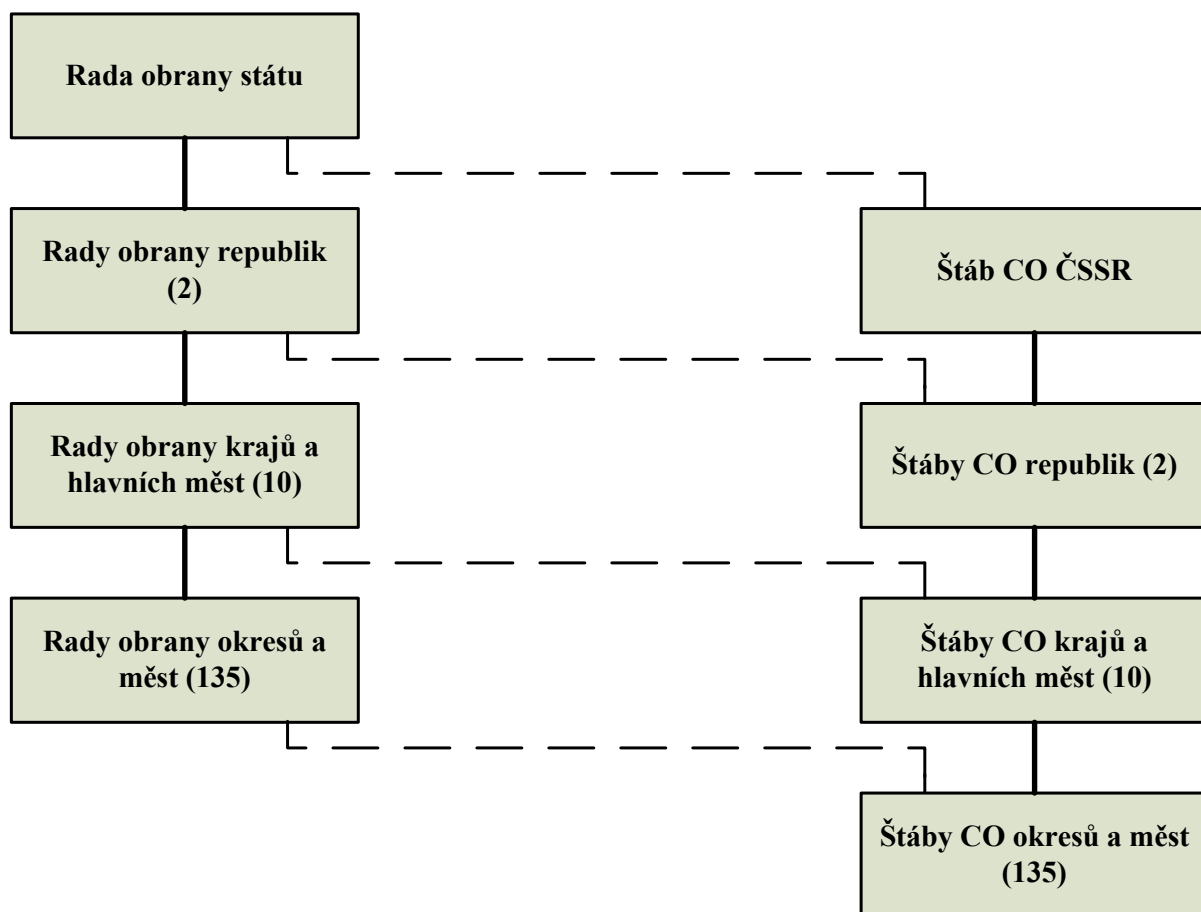
V letech 1955 – 1957 byla organizována tzv. **masová příprava obyvatelstva k civilní obraně**. Jejím cílem bylo zajistit, aby obyvatelstvo v obytných čtvrtích a osazenstvo závodů, úřadů, zemědělských objektů a dalších zařízení postupně získávalo nejnutnější znalosti týkající se individuální protichemické ochrany, poskytování první pomoci při zraněních, nehodách a likvidacích malých požárů. Její realizací byly pověřeny společenské organizace – Svaz pro spolupráci s armádou, Československý červený kříž a Československý svaz požární ochrany. Další všennárodní přípravy obyvatelstva k civilní obraně proběhly v letech 1962-1963

a v letech 1966-1967. Těchto příprav se dohromady zúčastnilo údajně kolem 10 mil. občanů. Příprava se skládala z přednášek a praktických cvičení. Je nutné dodat, že i přes značnou pozornost, věnovanou této etapě všennárodní přípravy se nepodařilo dosáhnout očekávaných výsledků zejména v praktické připravenosti. [7][11]

Změnu a lepší výsledky ve znalostech a dovednostech občanů měla přinést nová koncepce přípravy k civilní obraně v podobě již zmiňovaného zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově. Branná výchova se stala součástí výchovy a vzdělávání žáků a uskutečňovala se v povinném branném vyučování.[7][11]

3.5 Civilní obrana v období 1976 – 1989

K 1. lednu 1976 byla civilní obrana v ČSSR převedena do působnosti Ministerstva obrany, jak to odpovídalo systému řízení a velení ve Varšavské smlouvě. Rozhodující úlohu při zabezpečování obrany státu měla tedy tehdejší Československá lidová armáda. To mělo vliv na přípravu a školení obyvatelstva a organizačních jednotek státu. Opatření civilní obrany se prováděla na celém území státu. Řešily se hlavně otázky nepřátelského napadení a jak v těchto podmínkách zabezpečit co nejúčinnější ochranu obyvatelstva a národního hospodářství. V tomto období se také, kromě jiných úkolů týkajících se obrany státu (evakuace, ukrytí, materiálně-technické zabezpečení atd.), začaly zpracovávat územní plány zástavby sirén a zahájení realizace výstavby „**Automatizovaného systému varování a vyrozumění obyvatelstva**“. Příprava a výcvik vojenských útvarů civilní obrany byla stanovena armádními předpisy a přizpůsobení formy a obsahu specifickým potřebám civilní obrany nevyvolávalo větší problémy. Naproti tomu příprava nevojenské části civilní obrany, již vzhledem k obrovskému počtu osob, vyžadovala značné nároky na organizační, metodickou a kontrolní činnost a zejména na materiální zabezpečení. Řízení civilní obrany se vyznačovalo přesným vymezením pravomoci a odpovědnosti orgánů a organizací a integrací celé řídicí soustavy viz obrázek č. 2.[9][7]

Obrázek 4: Rámcové schéma řízení vojenské části civilní obrany v ČSSR

K provádění speciálních záchranných a prvořadých likvidačních prací a k vytváření podmínek pro činnost národního hospodářství byly určeny **služby civilní obrany**. Úkoly zabezpečovaly na teritoriu okresu, kraje nebo republiky. Např. na mírové bázi zdravotnických orgánů a organizací byla budována zdravotnická služba CO, na bázi požárních útvarů požární služba CO atd. Další nedílnou část, v rámci zabezpečování úkolů a potřeb civilní obrany, tvořily společenské organizace. Ty plnily konkrétní úkoly civilní ochrany na základě dohod uzavřených s náčelníkem Civilní obrany ČSSR. Významné místo mezi tehdejšími společenskými organizacemi zaujímaly především Svaz pro spolupráci s armádou (SVAZARM), Československý červený kříž (ČŠČK) a Svaz požární ochrany (SPO).[8]

Branná výchova:

Příprava občanů k civilní obraně (POCO) prošla od svého zahájení v roce 1955 několika etapami vývoje s různými názvy, s různým pojetím, zaměřením a výsledným

efektem a této přípravy se zúčastnily miliony občanů. Jejím smyslem bylo připravit občany tak, aby v maximální možné míře byli schopni poskytnout ochranu sobě a svým spoluobčanům. Právním podkladem pro přípravu občanů k civilní obraně byl Zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově. Praktické provádění přípravy občanů a realizaci stanovených úkolů, zabezpečovaly v souladu s výcvikovými dokumenty a metodickými pokyny náčelníka Civilní obrany ČSSR společenské organizace tehdejší Národní fronty ČSSR. Ty se řídily předpisem **CO-1-3 „Příprava občanů k civilní obraně“**, vydaném v roce 1979 a novelizovaném v roce 1986. Předpis dále stanovoval, že v přípravě se vychází z novelizované normy znalostí, vydané počátkem roku 1982, která byla konkretizována do pětiletých cyklů přípravy občanů k civilní obraně. **Norma znalostí obsahovala vojensko-politickou tematiku a odborně-technickou tematiku.**[7][10]

Odborně-technická tematika zahrnovala tato témata:

- situace a signály civilní obrany a chování obyvatelstva, evakuaci obyvatelstva a osazenstva závodů, individuální ochranu, činnost obyvatelstva žijícího v prostorech pod vodními díly, individuální ochranu, kolektivní ochranu, ochranu a chování občanů v prostorech zamoření, vyprošťovací a záchranné práce, speciální očištění, zdravotnickou přípravu, požární ochranu.[7][10]

Příprava občanů k civilní obraně byla realizována různými metodami přímé výuky a to pro všechny vrstvy obyvatelstva dvakrát ročně po dvou hodinách. Nejčastěji používanými metodami přípravy byly přednášky, besedy a výklad spojený s praktickým procvičováním. Ke zvýšení efektivity výuky byly využívány odborné filmy, diapozitivy, názorné výcvikové pomůcky, publikace atd. I přes velkou snahu ústředních orgánů a společenských organizací, nebylo dosahováno očekávaných výsledků. **Jednou z hlavních příčin tohoto stavu byl fakt, že účast na přípravě byla občanům nucena či prikazována, což budilo přirozený odpor.** [7][11]

Na školách se počínaje školním rokem 1976/1977 branná výchova vyučovala na druhém stupni základní devítileté školy pouze v 7. a 8. ročníku jednu hodinu týdně po celý školní rok. Ve školách se probírala branně politická tematika, ochrana proti škodlivým látkám, zdravotnický výcvik a základy topografie a zvyšovala se psychická odolnost žáků. K učení se využívaly jednotlivé vyučovací předměty, branná cvičení školy, branné kurzy a zájmová branná činnost. Dalšími formami branné výchovy byly zeměpisné vycházky v

přírodě v rámci tělesné výchovy. Prvky branné výchovy se prolínaly do ostatních vyučovacích předmětů. Například v dějepise především válečné dějiny, v přírodopise individuální a kolektivní ochrana, dezinsekce, dezinfekce, deratizace atd. V tělesné výchově si děti osvojovaly nebojácnost, bojovnost a přiměřenou tvrdost. **Důležitou organizační formou školení branné výchovy byla branná cvičení.** Měla především charakter prověřování a zdokonalování školy jako celku pro mimořádné události. Prováděla se v normálních vyučovacích dnech, dvakrát do roka, v zimě a v létě. Doba jejich trvání byla odstupňována věkem žáků, trvala tři až pět hodin a účast byla povinná. Hlavním obsahem byla činnost k sebeochraně a pomoci jiným osobám, činnost vyplývající z opatření školy pro civilní ochranu, tělesná cvičení, hry a soutěže a prvky dopravní výchovy. **Od roku 1985 branným cvičením předcházely branné kurzy.** Ty poskytovaly žákům základní vědomosti a dovednosti nezbytné k ochraně sebe před účinky zbraní hromadného ničení a poskytování adekvátní pomoci svým spolužákům a ostatním lidem.[7][10]

3.6 Civilní obrana v ČSFR

Po listopadu 1989 došlo ke změnám v naší společnosti a politickém uspořádání. Tyto změny měly vliv i na civilní obranu a přípravu občanů. Docházelo k transformaci civilní obrany s cílem vytvořit moderní systém ochrany obyvatelstva, který by odpovídal příslušným systémům ve vyspělých zemích. Jedním z prvních kroků byla ratifikace Dodatkových protokolů k Ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů. Pro zabezpečení základních funkcí civilní obrany byly v roce 1990 vydány Směrnice pro činnost nevojenské části Civilní obrany ČSFR v přechodném období. Následovalo schválení koncepce Civilní obrany České a Slovenské Federativní Republiky a jako příloha k usnesení Harmonogram nejdůležitějších opatření v letech 1991-1992. Cílem bylo reagovat na vývoj civilní obrany v zahraničí a co nejrychleji přejít k využívání orgánů a organizací civilní obrany k ochraně obyvatelstva proti následkům katastrof (živelních pohrom, velkých havárií a ekologických katastrof). Služby civilní obrany v územních obvodech organizoval a jejich činnost zajišťoval okresní úřad.[8]

3.7 Vývoj civilní ochrany a přípravy obyvatelstva k civilní obraně v ČR

Vznikem České republiky 1. ledna 1993 došlo k dalšímu posunu vývoje v civilní obraně. Začali se vytvářet potřebné předpoklady pro výstavbu nové civilní ochrany, která by respektovala mezinárodní právní normy a potřeby i možnosti našeho státu. V listopadu 1993 bylo vydáno **Usnesení vlády České republiky č. 660 o právní úpravě zabezpečení výkonu státní správy ve věcech ochrany obyvatelstva v působnosti okresních úřadů**, na základě kterého úkoly civilní ochrany převzaly nově vytvořené referáty obrany a ochrany okresních úřadů a magistrátů měst. Dále bylo přijetím zákona ČNR 21/1993 Ministerstvo obrany určeno ústředním orgánem státní správy, mimo jiné pro civilní ochranu (od této chvíle se termínu „civilní ochrana“ používá v ČR oficiálně). Přijetím usnesení vlády č. 246/1993, týkajícího se integrovaného záchranného systému (IZS), bylo civilní ochraně svěřeno zabezpečovat konkrétní úkoly v oblasti varování a vyrozumění obyvatel a kolektivní ochrany (ukrytí, evakuace). Od roku 1991 v oblasti vzdělávání plnil funkci centrálního vzdělávacího zařízení civilní ochrany **Institut civilní ochrany ČR Lázně Bohdaneč** akreditovaný ministerstvem školství. V roce 1994 vláda uložila ministru obrany vypracovat rámcovou **koncepci ochrany obyvatelstva** ve spolupráci s dalšími ministerstvy a tuto předložit vládě. Jednalo se o historicky klíčový krok ve vývoji ochrany obyvatelstva v našich podmínkách. Nadále docházelo ke snahám zlepšit mezinárodní spolupráci s cílem získat poznatky o jednotlivých oblastech civilní ochrany v zahraničí. Byly uzavřeny smlouvy o vzájemné pomoci při katastrofách mezi ČR a sousedními státy. V březnu 1999 pak dochází k vyvrcholení úsilí v rámci zahraničních aktivit, přijetím ČR do NATO a tím také začlenění civilní ochrany do obdobných struktur v rámci aliance.[9][8]

Ničivé povodně z roku 1997 přiměly vládu ČR zabývat se otázkou zabezpečení převodu výkonu státní správy ve věcech civilní ochrany z působnosti Ministerstva obrany do působnosti Ministerstva vnitra. K tomu došlo dne 1. ledna 2001, kdy se Ministerstvo vnitra stalo garantem „civilní“ ochrany obyvatelstva a odpovídá za plnění úkolů vyplývajících z „Dodatkových protokolů I a II z r 1977 k Ženevským úmluvám“. V rámci MV zabezpečuje výkon státní správy ve věcech ochrany obyvatelstva Generální ředitelství hasičského záchranného sboru ČR a jeho součástí. V současném pojetí je výchozím dokumentem pro

rozvíjení ochrany obyvatelstva v našich podmínkách v návaznosti na novou legislativu z roku 2000 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015.[13][9][8]

V letech 1991 – 1997 neprobíhala na školách žádná výuka týkající se ochrany člověka za mimořádných událostí, ani nebyla realizována příprava učitelů. V roce 1995 byl Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR schválen experiment, jehož cílem bylo ověřit možnost začlenění tématu „Ochrana člověka za mimořádných situací“ do vybraných vyučovacích předmětů. Na základě výsledků tohoto experimentu došlo počínaje rokem 1999 postupně k zařazování této učební tematiky do výuky na základních a středních školách (byl vydán pokyn MŠMT čj. 34776/98-22). Tento pokyn byl následně aktualizován (pokynem MŠMT č. j. 12 050/03-22 ze dne 4. března 2003) a významnou změnou bylo stanovení výuky na minimálně 6 vyučovacích hodin ročně. K tomuto byla vydána metodická příručka, která obsahovala návrh, jak žáky připravit na dopad následků živelních pohrom a mimořádných událostí, způsobených lidskou činností. Obsahová náplň výuky vycházela z metodických pomůcek a materiálů připravených HZS ČR. Od r. 2002 bylo pro potřeby praxe vydáno v ČR několik dalších učebních příruček pro učitele a učebnic pro žáky ZŠ a SŠ. Příprava učitelů probíhá v posledních letech pouze v rámci kurzů celoživotního vzdělávání a za pomoci HZS krajů v jejich vzdělávacích zařízeních.[33]

Od své novodobé existence se HZS ČR snaží pomáhat školám při realizaci dané výuky, ať už se jedná o realizaci různých akcí na školách, pomoc při tvorbě učebnic a pomůcek či vzdělávání učitelů. I přes veškeré tyto snahy však situace ve výuce dané problematiky není ideální, i když se postupem času určitě posunula k lepšímu. Mezi nejzásadnější problémy patří zejména nedostatečný počet vzdělaných učitelů, značná roztržitost výuky a nedostatečná kontrola a zpětná vazba.[8][14]

3.8 Shrnutí

Vzniku ochrany obyvatelstva u nás předcházelo několikaleté úsilí zejména dobrovolných spolků, veřejných organizací a jednotlivců. Vliv na tyto počátky měli zejména I. světová válka a vývoj v sousedním Německu po nástupu nacistů. V neposlední řadě k tomu přispělo i chování ostatních států, které k otázkám ochrany obyvatelstva přistupovaly před námi a komplexněji. Skutečnost, že se otázkou pasivní obrany začaly téměř všude zabývat

dobrovolné a soukromé organizace, vedla k úzké vazbě na individuální ochranu. Později se ukázala neudržitelnost tohoto přístupu a z nejširší veřejnosti se ozývaly hlasy po řízení státní správou. Pro další období jsou pak charakteristická nesystémová rušení a znovu obnovování prostředků civilní ochrany, včetně přípravy obyvatelstva, dle vývoje událostí a nálad ve společnosti.

Až do roku 1990 byla civilní obrana koncipována především jako součást opatření k přípravě státu a obyvatelstva k obraně, před následky ozbrojených konfliktů za použití zbraní hromadného ničení. Současné pojetí a koncepce vycházejí z předpokladu, že v nejbližším časovém horizontu nedojde na území našeho státu k vojenskému konfliktu. Proto se ochrana obyvatelstva v současnosti a nejbližší budoucnosti soustřeďuje převážně na požární prevenci, rizika související s průmyslovými haváriemi a živelnými pohromami.

4 OCHRANA OBYVATELSTVA V EU

Počátky budování ochrany obyvatelstva, především před následky leteckých útoků v Evropě spadají, obdobně jako v našich zemích, do druhé poloviny dvacátých a první poloviny třicátých let minulého století. Od této doby ochrana obyvatelstva v jednotlivých státech Evropy prodělala řadu změn a transformací. Poznatky o přípravě ochrany obyvatelstva v jednotlivých vybraných zemích EU jsou obsahem přílohy č. 2.: Ochrana obyvatelstva v zemích EU. Tabulka v příloze č. 3 pak v kostce mapuje současný stav přípravy a ochrany obyvatelstva ve vybraných zemích EU.

Ve způsobech řešení problematiky ochrany obyvatelstva v uvedených evropských státech lze nalézt nejen rozdíly, ale i společné charakteristické rysy pro určité země nebo skupiny zemí. Tyto rozpory jsou dány především geografickou a geopolitickou polohou státu, historickým vývojem a v neposlední řadě hospodářsko-ekonomickou situací.

Nejzásadnější rozdíly lze spatřovat mezi skupinami zemí, které v minulosti rozdělovala dělicí čára na západní a východní. U tzv. západních zemí jsou opatření na ochranu obyvatelstva přeneseny na co možná nejnižší stupeň veřejné správy, tedy na nižší územní celky a obce. Naproti tomu v tzv. východních zemích přetrvává tendence veškerá opatření centralizovat a řídit z úrovně státu.

Problematika vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva je v řadě zemí řešena základními legislativními předpisy (Německo, Rusko, Slovinsko, Švýcarsko), ve kterých jsou zakotveny i méně zásadní otázky jako např. konkrétní cílové skupiny a počty hodin. Nejčastěji se způsob určování požadavků na obsah vzdělávání, specifikaci cílových skupin a rozsah vzdělávání stanovuje vládními či rezortními nařízeními, která vycházejí z příslušného zákona (Dánsko, Finsko, Slovensko, Švédsko). Ty dále bývají zpravidla doplňována a upřesňována nižšími akty řízení.

Specifický přístup k přípravě pak zaujímají především Švýcarsko a ve značně omezené míře Švédsko. Kde se praktikuje model založený na povinné službě a kde jsou kladeny velké nároky na vzdělávací zařízení. Zejména se jedná o proškolení např. 110 tisíc požárníků a 120 tisíc příslušníků organizací civilní ochrany v rámci národní povinné služby. To vyžaduje

velké nároky na počet školících zařízení, lektorů, pomocného personálu a samozřejmě finančních prostředků.

U nás, ve skandinávských státech a u zemí tzv. bývalého východního bloku převládá model postavený na profesionálních záchranných složkách. Tento „profesionální model“ klade požadavky především na úroveň školících zařízení, odbornou kvalitu lektorů a na materiálně-technickou vybavenost výcvikových prostorů.

Další model vyskytující se v Evropě, charakteristický pro naše západní sousedy Německo a Rakousko, je založený na dobrovolnosti a klade minimální nároky na vzdělávací bázi na úrovni státu. To znamená, že vzdělávání většiny zasahujících dobrovolných jednotek tzv. pomocných složek, mají na starosti privátní organizace s vlastní vzdělávací a výcvikovou základnou, která nemá, stejně jako požárníci, se státem nic společného.

Na základě selekce vzorku evropských států můžeme konstatovat, že vzdělávání v jednotlivých oblastech ochrany obyvatelstva je převážně zajišťováno na úrovni státu. Rozsah vzdělávání, vzdělávací báze a množství vzdělávacích zařízení je závislé na geografické poloze, velikosti státu, počtu jeho obyvatel a hustotě osídlení. Dále můžeme vysledovat, že vzdělávací báze u uvedených zemí, tvoří jedno i více vzdělávacích zařízení. Edukační profil těchto zařízení z hlediska zaměření se liší, a to od zaměření jen na problematiku požární prevence a represe, přes vyvážené zastoupení vzdělávacích programů pro všechny cílové skupiny v rámci ochrany obyvatelstva až po vzdělávací programy zaměřené výhradně na civilní ochranu.

5 NAVRŽENÍ PŘÍPRAVY OCHRANY OBYVATELSTVA

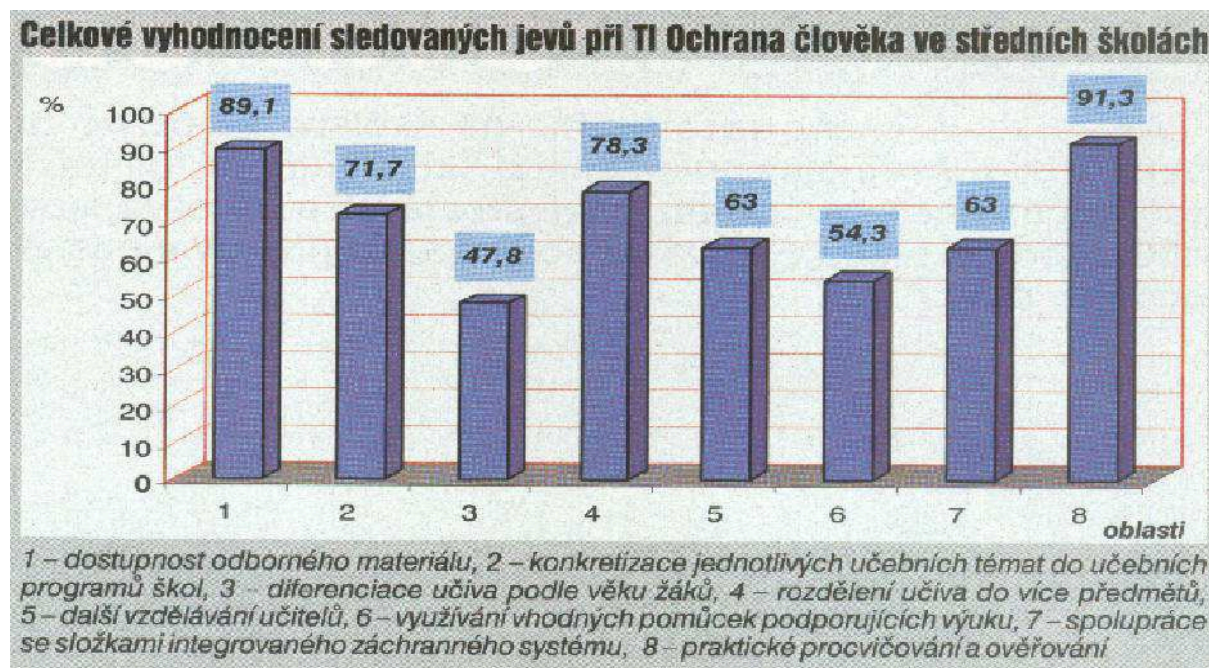
Jedním z cílů nové koncepce ochrany obyvatelstva je zvýšení úrovně připravenosti právnických a fyzických osob včetně školní mládeže. Základním pilířem k dosažení tohoto cíle má být preventivní předání informace (u nedostatečně informované a nepřípravené populace na určitou mimořádnou událost je počet obětí vyšší). Pro efektivní informování je důležité používat typ komunikace s ohledem na cílovou skupinu, které je informace určena. Všechny tyto informace se snaží změnit chování obyvatelstva, jeho myšlení, přístupy, názory, atd. K dosažení tohoto cíle je zapotřebí znát nejen účel informování, ale také příjemce informace, protože každá skupina populace má vlastní způsob chápání a vlastní čas pro komunikaci. Tato kapitola bude zaměřena na přípravu jednotlivých skupin obyvatelstva a navržení systému přípravy těchto skupin s ohledem na koncepci ochrany obyvatelstva s výhledem do roku 2020.

5.1 Zhodnocení stavu připravenosti obyvatelstva k civilní ochraně

Jak už bylo zmíněno, situace v přípravě a vzdělávání obyvatelstva na mimořádné události v ČR není ideální. Z historie víme, že pokud chceme někoho vychovat, něco ho naučit a připravit ho tak, aby byl schopný adekvátně reagovat na tyto situace, je nejefektivnější začít od dětství, v ideálním případě na základních školách a na pokračujících stupních vzdělávání. Z tohoto důvodu je i následující přehled o současném stavu připravenosti občanů, včetně výsledků některých analýz, zaměřen na školní prostředí.

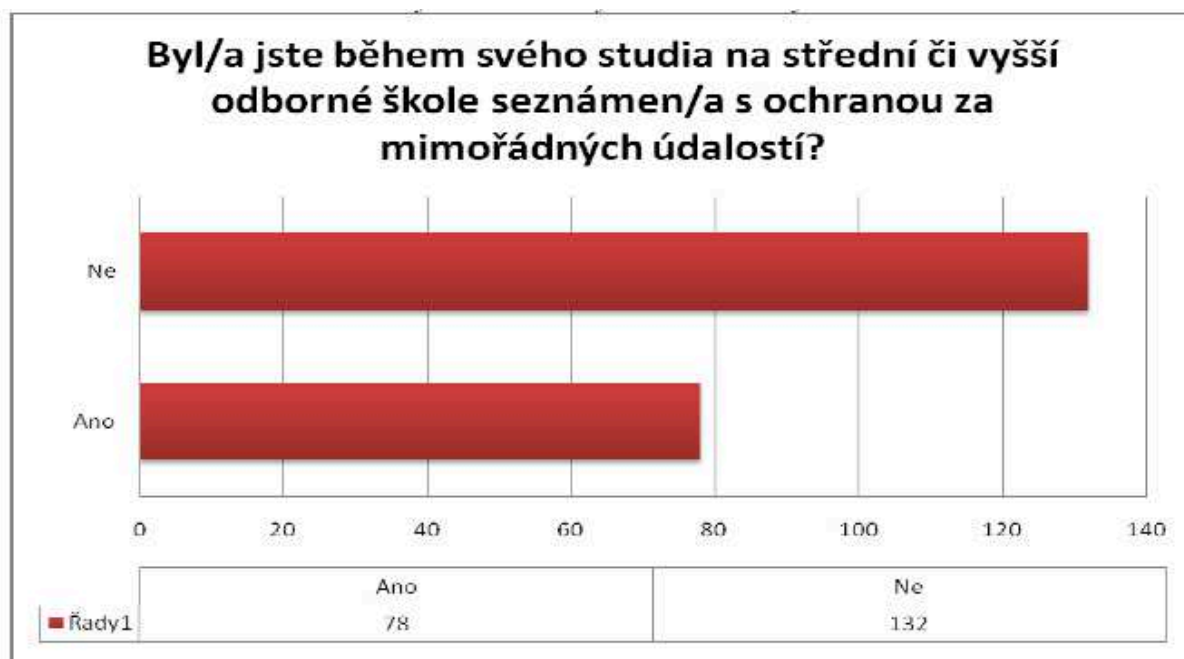
Jako první na našich školách monitorovala stav Česká školní inspekce (dále jen ČŠI) v roce 2001 na základě událostí z 11. září v USA. Z této zprávy vyplývá, že znalosti žáků základních a středních škol jsou nedostačující. Vypovídá o tom i článek uvedený v Učitelských novinách č. 34/2002, který nese název „Znalosti žáku z Civilní ochrany jsou katastrofální“. Monitoring situace, který nařídilo ministerstvo školství, dostala za úkol ČŠI. Navštívila 46 základních a 36 středních škol. Ze závěrečné zprávy vyplývá, že nejhorší výsledky z průzkumu byly znalosti žáků a dále jejich praktická příprava. Znalosti se ověřovaly testem, který podle zprávy měl být velice jednoduchý. Zpráva se také zabývala příčinou těchto výsledků. Jako nejčastější důvod uváděla nedostatek finančních prostředků

(ministerstvo pro školení v oblasti civilní ochrany žádné zvláštní finanční prostředky nevyčlenilo), nedostatek kvalitních lektorů, nezáměr na straně učitelů a nepovinnost výuky této problematiky na školách.

Obrázek 5: Celkové vyhodnocení sledovaných jevů na středních školách

Další vypovídající hodnotu o současném stavu má „Pilotní studie přípravy budoucích učitelů v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí“. Studie byla zpracována PaedDr. Evou Marádovou, Csc. a Mgr. Jaroslavou Hanušovou a zadavatelem tohoto pilotního projektu z roku 2007 bylo MV-GŘ HZS ČR. Cílem tohoto projektu bylo na základě výsledků výzkumného šetření specifikovat obsah a podmínky realizace programu přípravy budoucích učitelů v oblasti ochrany za mimořádných událostí na Univerzitě Karlově v Praze – Pedagogické fakultě. Orientační sonda mezi studenty učitelství na UK byla provedena anonymním dotazníkem, který se skládal ze dvaceti otázek. Na začátku studie byla formulována hypotéza: Informovanost (znalosti) studentů učitelství dosahuje minimálně úrovně 60%. Ze závěru studie vypovídá, že tato hypotéza se nepotvrdila a nelze hovořit o 60% informovanosti budoucích učitelů. Výsledky odhalily značné nedostatky ve vzdělanosti absolventů středních škol v problematice ochrany za mimořádných událostí. Bohužel můžeme sami vidět, že situace není nejlepší ani mezi budoucími učiteli a v budoucnu nelze očekávat velká zlepšení. Jedním z možných řešení je poskytnutí systematického vzdělávání vedeného odborníky pod garancí fakult připravujících učitele.[14]

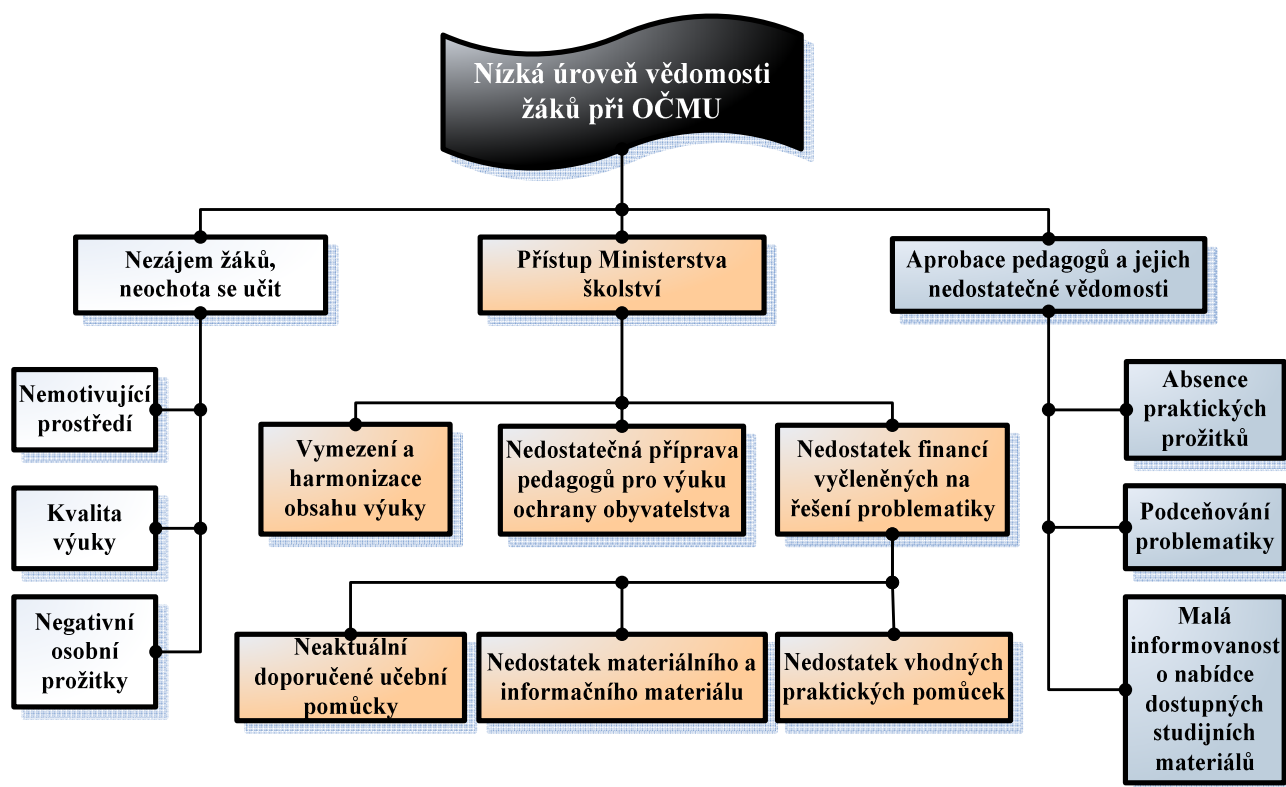

Obrázek 6: Ukázka dotazníkového šetření: 63% respondentů uvedlo, že nebylo během svého dosavadního studia seznámeno s ochranou za mimořádných událostí [14]

V květnu 2008 vyšel podnětný příspěvek získaný z pedagogického experimentu. Měl za úkol ověřit vliv vzdělávání v ochraně obyvatelstva na vědomosti učitelů, podílejících se na výuce ochrany člověka za mimořádných událostí (dále jen OČMU) a jejich žáků na náhodně vybraných základních školách. Výzkumný soubor tvořilo 70 učitelů a 1588 žáků z 31 škol. Pro tuto práci je dále pracováno jen s výsledky a postoji učitelů k výuce OČMU. Nicméně musím zmínit, že výsledky žáků v otázkách připravenosti na mimořádné situace mají klesající tendenci.

Příspěvek vychází z předpokladu, že v roce 2004 začlenilo tematiku OČMU do svých vzdělávacích programů 100% základních škol. Z předložených dotazníků vyplývá, že negativní postoje učitelů k výuce a podceňování významu dané problematiky mohly být jednou z příčin nízké úrovně vědomostí žáků doložené statistikou.[31]

Na základě těchto studií a poznatků zabývajících se úrovní znalostí současných školáků respektive jejich učitelů, můžeme spatřovat značné rezervy ve vzdělání v otázkách ochrany obyvatelstva. Vzhledem k těmto výsledkům, lze sledovat klesající úroveň připravenosti obyvatelstva a nedá se říci, že by v blízké době mělo dojít ke zlepšení. Příčiny, které mohly vést k těmto negativním závěrům, zobrazuje blokové schéma:

Obrázek 7: Příčiny nízké úrovně vědomostí žáků při OČMU

5.2 Návrh systému přípravy obyvatelstva

Při zpracování návrhu systému přípravy obyvatelstva jsem vycházel z potřeby řešení:

- narůstajícího počtu mimořádných událostí způsobených zejména přírodními vlivy,
- neznalosti postupů sebeochrany u obyvatelstva,
- nedostatečné úrovně výuky této problematiky na základních a středních školách,
- nepřipravenosti pedagogů k sebeochraně, ochraně žáků a k výuce.

Předávané informace je nutné rozdělit do určitých cílových skupin, jelikož se jejich obsah liší dle věku, potřeb, možností apod. Z tohoto důvodu se i tento návrh přípravy obyvatelstva zaměřuje především na níže uvedené cílové skupiny.

5.2.1 Obec

Orgány obce budou bezprostředně plnit úkoly ochrany obyvatelstva ve vztahu k obyvatelstvu na území obce. Rozhodující úlohu by měly obce sehrát při informování o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a přípravě občanů na mimořádné události. Vycházet budou z havarijních a krizových plánů, povodňových plánů atd. Důraz na přípravu bude kladen zejména na orgány obce, dále také na jednotky dobrovolných hasičů, obecní policii a v neposlední řadě na obyvatele dané obce. Přípravu určených pracovníků obce k řešení úkolů ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech organizuje obecní úřad a hasičský záchranný sbor kraje. Za připravenost a akceschopnost jednotek hasičského záchranného sboru kraje odpovídá HZS kraje. Obec (dle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému) organizuje přípravu obce na mimořádné události. Seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. A za tímto účelem organizuje jejich školení. Mimo jiné obec organizuje preventivně výchovnou činnost (§ 29 odst. 1 písm. n, zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně) a vede dokumentaci k zabezpečení této činnosti (§ 1 odst. 2 písm. c, nařízením vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně). Při zpracování dokumentace a organizaci preventivně výchovné činnosti může obec využít spolupráce zejména s hasičským záchranným sborem kraje, občanskými sdruženími a obecně prospěšnými společnostmi působícími na úseku požární ochrany (§ 74, zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně).

- obyvatelstvo: obec při přípravě na mimořádné události seznámí právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Příprava bude vycházet z analýzy možného ohrožení (výpisu z havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu atd.), dle které bude také stanoven obsah a formy přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí. Zvláštní pozornost bude nutné věnovat občanům sluchově, zrakově a tělesně postiženým, všem zdravotnickým a sociálním zařízením, školám, předškolním zařízením a školským zařízením umístěným v obci. Předávání informací by mělo probíhat srozumitelnou a stručnou formou.

Obec pro zvýšení úrovně připravenosti obyvatelstva na řešení MU může dále:

- organizovat dny otevřených dveří v hasičské zbrojnici,
- v rámci spolupráce mezi SDH a obecním úřadem provádět propagaci práce SDH na akcích pořádaných obecním úřadem,
- při pořádání veřejné schůze v obci a při zasedání obecního zastupitelstva informovat o aktuálních otázkách požární ochrany v obci či regionu,
- pořádat přednášky,

s cílem seznámit občany například s:

- požární technikou, kterou vlastní JPO obce,
- vyhlášením požárního poplachu v obci s prostředky, které jsou pro tento účel v obci k dispozici,
- dokumentací požární ochrany obce, kterou musí vést a v jakém rozsahu,
- charakterem možného ohrožení obyvatelstva na území obce,
- nutnými postupy při řešení mimořádné události,
- odkazy na dostupné informace týkající se požární ochrany a ochrany obyvatelstva atd.

Dále může využít názorné propagace na úředních deskách, vývěsních skříních, obecních tiskovinách nebo internetových stránkách. Poskytované informace lze rozdělit do několika etap (např. dle období, která jsou charakteristická svým průběhem a tím i nebezpečími vyplývajícími z činností, jež v jednotlivých obdobích probíhají). Informace se mohou týkat jak požární prevence, tak ochrany obyvatelstva. Obec může koordinovat přípravu s HZS kraje a SDH obce. Společný program informování a přípravy obyvatelstva by pak mohl vypadat následovně:

L E D E N	- probíhá topné období, cílem bude seznámit občany s možnými příčinami vzniku požárů při vytápění svých obydlí (např. základní bezpečnostní zásady při vytápění, bezpečné vzdálenosti; údržba, čištění a kontrola komínů a topidel)	O B E C
	- čísla tísňového volání, správné ohlášení události, zneužití tísňových linek	
	- vyhlášení soutěže o výtvarný návrh loga čísla tísňového volání 112 pro děti v předškolním věku	SDH

Ú N O R	<ul style="list-style-type: none"> - druhy možného ohrožení na území obce, doporučené postupy chování (venku, doma, v autě) - prezentace TV spotů s bezpečnostní tematikou v obecním kině 	O B E C
	- vystavení panelů s jednotlivými druhy mimořádných událostí, doplněné o texty a fotky. Využít se dají prostory vlakových nebo autobusových čekáren (dlouhodobě), prostory náměstí či hasičské zbrojnice (krátkodobě)	SDH

B Ř E Z E N	<ul style="list-style-type: none"> - začíná období vypalování trávy a pálení zahradních odpadů, můžeme se zmínit o povinnostech, zákazech a postupech při provádění těchto činností - způsob vyhlášení MU v obci, varovný systém (druhy signálů, jak se zachovat po spuštění varovného signálu „všeobecná výstraha“) 	O B E C
	- preventivně výchovná činnost v mateřské a základní škole – program HASÍK	HZS

D U B E N	<ul style="list-style-type: none"> - seznámení s požární bezpečností v domácnosti (např. při vaření, kouření apod.), děti a jejich bezpečnost - hasicí přístroje (typy, umístění, použití, revize) 	O B E C
	- Den IZS – prezentace požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Spolupráce s PČR, ZZS, SDH a dobrovolnými spolky	HZS

K V Ě T E N	<ul style="list-style-type: none"> - v tomto měsíci se začíná oteplovat, lidé vyráží na výlety, do přírody, k vodě atd., můžeme se zmínit o předcházení požárů v přírodě, příčinách požárů v přírodě, bezpečném rozdělávání ohně - prostředky improvizované ochrany, základní zásady použití prostředků improvizované ochrany 	O B E C
	- měsíc požární ochrany a oslavy svátku sv. Floriána. Organizování dnů otevřených dveří na požárních stanicích v kraji, soutěže a ukázky pro děti	HZS SDH

Č E R V E N	- blíží se prázdniny, lidé cestují a tráví volný čas v tuzemsku i v zahraničí; můžeme zmínit jednotné evropské číslo tísňového volání 112 a zásady bezpečného cestování (výbava, správné chování při dopravní nehodě apod.)	O B E C
	- jak přežít v přírodě (doporučená výbava, ztráta orientace, stavba nouzového přístřešku), seznámení s opatřeními nouzového přežití obyvatelstva	
N	- pořádání soutěží v požárním sportu - Mezinárodní Den dětí – praktická část přípravy dětí na základních školách (viz návrh praktického cvičení kapitola 5.2.4)	HZS SDH

Červenec/srpen - v období prázdnin bych informování obce přerušil
HZS se může zapojit do prezentace ukázek zásahů hasičů na letních dětských táborech,
exkurzí dětí z příměstských táborů na požárních stanicích, pořádání požárních
soutěží

Z Á Ř Í	- seznámení se základními povinnostmi fyzických osob dle zákona o požární ochraně - jak předcházet požárům od elektrických spotřebičů, bezpečné používání elektrických přístrojů	O B E C
	- přednáška Senior Point v domově pro seniory	HZS

Ř Í J E N	- podmínky požární bezpečnosti při svařování, základní bezpečnostní opatření	O B E C
	- evakuace (definice, způsob vyhlášení, postup při opuštění obydlí), evakuační zavazadlo, jeho obsah	HZS SDH
	- požární poplachové cvičení v domově pro seniory, mateřské školce nebo základní škole (nahlášení události, lokalizace požáru, záchrana zraněných, evakuace)	

L I S T O P A D	- hlásiče požárů (co to jsou hlásiče požárů, jak fungují, jejich umístění) - zásady první pomoci - odkazy na internetové stránky řešící otázky ochrany obyvatelstva	O B E C
	- přednáška pro veřejnost na téma požární prevence v domácnosti - propagace materiálů s tematikou ochrany obyvatelstva v dopravních prostředcích	HZS SDH

P O S I N E C	- období vánočních svátků a Nového roku, s blížícím se koncem roku mnozí z občanů nakupují zábavní pyrotechniku, prskavky, svíčky apod.; zmínit se o pravidlech bezpečného používání výše uvedených věcí (skladování, manipulace, možná rizika)	O B E C
	- propagace sboru dobrovolných hasičů, požárního sportu, náboru nových členů do SDH apod.	HZS SDH

5.2.2 Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby

Zákon o IZS § 23 ukládá povinnost právníckým osobám a podnikajícím fyzickým osobám, které jsou zahrnuty do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu, zajistit vůči svým zaměstnancům dotčeným předpokládanou MU opatření uvedená v § 24 odst. 1 písm. b) tohoto zákona. To znamená vůči svým zaměstnancům zajistit, pokud zvláštní právní předpis (zákon 18/1997Sb., o využívání jaderné energie a ionizujícího záření, zákon 59/2006 o prevenci závažných havárií) nestanoví jinak, informování o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních, varování, evakuaci, popřípadě ukrytí, organizování záchranných prací, organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci. Tyto dotčené právnícké osoby a podnikající fyzické osoby budou bezprostředně zajišťovat úkoly ochrany obyvatelstva ve vztahu ke svým zaměstnancům.

Dále dle zákoníku práce č. 262/2006 Sb.:

- zaměstnavatel přijímá opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí a evakuace zaměstnanců,

- je zaměstnavatel povinen zajistit a určit podle druhu činnosti a velikosti pracoviště potřebný počet zaměstnanců, kteří organizují poskytnutí první pomoci, zajišťují přivolání složek IZS a organizují evakuaci zaměstnanců,
- je povinen zaměstnance seznámit s riziky, výsledky vyhodnocení rizik a s opatřením na ochranu před působením těchto rizik, která se týkají jejich práce a pracoviště,
- při nástupu do práce musí být zaměstnanec seznámen s pracovním řádem a s právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Dle zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně a vyhlášce MV č. 246/2001 Sb., o požární prevenci jsou PO a PFO:

- povinny vytvářet podmínky pro záchranné práce a evakuaci osob, zvířat a materiálu,
- povinny provádět školení zaměstnanců o požární ochraně.

A v neposlední řadě je třeba uvést zákon č. 239/2000 Sb., o IZS, zejména § 15 odst. 4:

- obecní úřad seznamuje PO a PFO v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva.

Z uvedeného vyplývá, že také na zaměstnavatele nezahrnuté do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu se vztahují určité povinnosti při přípravě na řešení MU. Příprava a vzdělávání by měla být součástí školení BOZP a školení zaměstnanců o požární ochraně. Školení provádí odborně způsobilé osoby, vedoucí zaměstnanci nebo k tomu oprávnění pracovníci. Cílem vzdělávání zaměstnanců by měla být snaha připravit zaměstnance na všechny eventuality, které mohou nastat během mimořádných událostí a krizových situací, tak aby byli schopni na tyto situace adekvátně reagovat. Rozsah a obsah školení stanoví zaměstnavatel s ohledem na pracovní zařazení zaměstnanců, druhy provozovaných činností, charakteru možných rizikových faktorů atd. Vedle teoretických znalostí by měla být příprava zaměřena také na osvojení si praktických dovedností (např. pro zaměstnance zařazené do preventivní požárních hlídek, zaměstnance organizující poskytnutí první pomoci a evakuaci). Správnost obsahu a rozsahu školení kontrolují orgány inspektorátu práce a státního požárního dozoru. K ověření získaných znalostí mohou sloužit cvičení za případné účasti složek IZS. Formy vzdělávání a odborné přípravy stanovené PO a PFO mohou být kombinovány i několika různými způsoby a budou přizpůsobeny dle požadavků na

úroveň vzdělání zaměstnanců, možností (např. finančních) a podmínek (např. výukové prostory, jejich technickým vybavením apod.). Návrh vzdělávacího programu pro PO a PFO je umístěn v příloze č. 6.

Na seznámení s charakterem možného ohrožení PO a PFO by se měla podílet i obec. V okamžiku kdy obec prokazatelně seznámí zaměstnavatele s možnými riziky, již pro něj bude obtížné tuto skutečnost popřít. Bohužel v praxi tomu tak často není. Problém vidím v nezodpovědném přístupu obcí k dané problematice, nedostatečném personálním a finančním zabezpečení (zejména u malých obcí). Rovněž v tom, že způsob „seznámení“ není blíže specifikován v zákonu o IZS. Východiskem by mohlo být zvýšení motivace obcí k řešení dané problematiky, zavedením např. finančního postihu nebo naopak formou finančních odměn, vyhlášením soutěže o bezpečnou obec apod. Současně by se novelou zákona o IZS blíže stanovil způsob informování právnických osob. Avšak legislativní zakotvení tohoto návrhu, by bylo potřebné realizovat cestou novely prováděcího předpisu k zákonu o IZS. Seznámení právnických osob by muselo být provedeno prokazatelným způsobem. Od roku 2009 mají právnické osoby povinnost zřizovat datové schránky. Datové schránky zřizuje a spravuje Ministerstvo vnitra. Podle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, je datová schránka elektronické úložiště, které je určeno k:

- a) doručování orgány veřejné moci,
- b) provádění úkonů vůči orgánům veřejné moci,
- c) dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob.

Prováděcím předpisem, který upravuje způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení je vyhláška MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Novela prováděcího předpisu k zákonu o IZS by tedy po úpravě mohla vypadat následovně:

§ 4 Způsob informování

(2) Informování **fyzických osob** se uskutečňuje zejména

- a) hromadnými informačními prostředky
- b) letáky a informačními brožurami
- c) ukázkami činnosti integrovaného záchranného systému, nebo
- d) besedami s obyvatelstvem.

(3) Informování právnických osob se uskutečňuje pomocí datových schránek

Popř. (3) Informování právnické osoby se vykonává prostřednictvím datové schránky

V praxi by tato změna přinesla obcím povinnost zpracovat datovou zprávu. Ta by seznamovala právnické osoby s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Tuto zprávu by pak hromadně zaslala právnickým osobám vyskytujícím se na území obce. Jsem přesvědčen, že tímto způsobem by se dal řešit problém adresného a nezpochybnitelného informování právnických osob. Výhodou pak také může být, že datové zprávy by se nehradily z rozpočtu obce.

5.2.3 Příprava žáků základních škol a studentů středních škol

Je zřejmé, že nejefektivnějším způsobem pro přípravu obyvatelstva bude zaměření se na děti a mládež. Kde cíleným a systematickým působením na tuto kategorii je možno zvyšovat celoplošně úroveň připravenosti obyvatelstva ČR na mimořádné události. Tohoto cíle můžeme dosáhnout například systémem výuky postaveným na těchto pilířích: Legislativní základ – Odborně připravení učitelé – Učebnice a pomůcky – Spolupráce se složkami IZS – Důsledná kontrola. Formy vzdělávání a možné způsoby přípravy nejen dětí jsou přiblíženy v příloze č. 1. Pro lepší orientaci je rozdělena příprava do jednotlivých cílových skupin:

- **předškolní vzdělávání** – za vzdělávání dětí v tomto období odpovídají zejména rodiče. Ti by měli být schopni naučit své děti základy bezpečnosti. Pro děti je důležitý příklad chování dospělých. Děti se učí předcházet běžným rizikům, která je ohrožují doma (elektrický proud, opaření), v silničním provozu a při hrách (úrazy) atd. Pro mateřské školky zajišťuje HZS možnost prohlídek a exkurzí na stanicích, které mohou dětem pomoci odstranit strach z hasiče v kompletní zásahové výstroji. Avšak je dobré mít na paměti, že působení na děti v tomto věku nebude dostatečně efektivní a proto by hlavní příprava měla být směřována až na děti základních případně středních škol. Příprava bude probíhat zejména u personálu mateřských škol a to formou školení při BOZP.

- **základní vzdělávání** - prvním krokem by měla být aktualizace Pokynu MŠMT k výuce ochrana člověka za mimořádných situací a rozčlenění výuky na teoretickou a praktickou část.

V současnosti probíhá výuka OČMU v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku, a to na základě rozhodnutí ředitele samostatně nebo v rámci souvisejících předmětů podle platných učebních dokumentů. Tato forma výuky neumožňuje pochopit souvislosti vzájemně provázaných jevů a rozmělnění problematiky do více předmětů snižuje odpovědnost jednotlivých pedagogů. Zmiňovaná aktualizace výuky by měla přinést řešení. Tím by bylo zabezpečení výuky OČMU pouze jedním vyučujícím v jednom kmenovém předmětu. Hodinová dotace by zůstala zachována. Navíc by byla zařazena praktická část (například v rámci Dne dětí, Dne IZS apod.). Ta by probíhala ve venkovním prostředí za spolupráce složek IZS, dobrovolných spolků, občanských sdružení, oddělení BESIP Ministerstva dopravy atd. Praktická část by se týkala dětí 6. tříd základních škol z daného regionu (dle možností a kapacity místa konání, organizačního a personálního zajištění atd.). Finanční zabezpečení praktické části bude zajišťovat kraj, který k tomu ze svého rozpočtu na příslušný rok vyčlení objem finančních prostředků. Návrh vzdělávacího programu pro děti a mládež je umístěn v příloze č. 6.

Návrh praktického cvičení: To by probíhalo ve venkovním prostředí na předem připraveném místě/trase. Bude naplánována trasa, která bude rozdělena na deset stanovišť. Na každém z nich budou připraveni „organizátoři“ tvořeni z řad učitelů, složek IZS, rodičů, dobrovolných spolků atd. Na těchto stanovištích se budou předvádět konkrétní činnosti (např. prostředky improvizované ochrany, ochranné masky, varovný signál, dekontaminace, tísňové volání, první pomoc atd.), prezentovat složky IZS a hrát hry, do kterých budou děti zapojovány. Současně děti rozdělené do skupin, budou na každém stanovišti dostávat otázky z učiva dle navrženého vzdělávacího programu.

- **středoškolské vzdělávání** – středoškolské vzdělání je určeno studentům ve věku od patnácti do dvaceti let a není povinné. V tomto období je nutné rozvíjet sociální dovednosti potřebné při řešení mimořádných událostí – rozhodnost, pohotovost, obětavost, efektivní komunikaci. Na výuce se mohou formou besed podílet složky IZS, občanská sdružení a dobrovolné organizace (např. organizace Centrum pro bezpečný stát, Záchranný kruh atd.).

S ohledem na velký rozvoj sociálních sítí spojujících mnoho obyvatel nejen z ČR, by bylo žádoucí, tento poměrně efektivní způsob šíření osvěty mezi obyvatelstvem, v maximální možné míře využít. V rámci tohoto způsobu komunikace, by byly na sociálních sítích vytvořeny uživatelské profily. Prostřednictvím těchto profilů by následně byly publikovány

videoklipy, rady a další informační materiály. Předností by byla možnost bezprostřední komunikace s veřejností, zodpovídání dotazů, apod.

Dalším způsobem informování by mohly být jednoduché počítačové hry nebo mobilní aplikace. Velká část mladých lidí využívá moderní technologie, nejen ke komunikaci, ale především pro zábavu. Z tohoto hlediska by bylo vhodné zaměřit se na vývoj her pro mobilní telefony a počítače. Hry by mohly být v podobě vzdělávacích testů či kvízů, jejichž zvládnutí by uživatele posunovalo do vyšších úrovní. S vyšší úrovní by se zvyšovala i náročnost otázek. Dalším typem hry by mohla být adventura, kdy hráč prostřednictvím postavy, řeší různorodé hádanky a úkoly, které jsou součástí příběhu hry.

Při přípravě dětí a mládeže budou sehrávat dominantní úlohu také hasičské záchranné sbory krajů, které jsou samostatnými organizačními složkami státu. Ty se mohou podílet na přípravě například:

- pořádáním soutěží výtvarných návrhů pro mateřské a základní školy, např.: návrh log čísel tísňového volání, dráčka Hasíka, hasičů atd.,
- pořádáním dnů otevřených dveří na stanicích HZS pro děti a jejich rodiče,
- přednáškami na středních průmyslových školách stavebních, např.: požární bezpečnost staveb, krytová výstavba, improvizované ukrytí atd.,
- pořádáním nebo účastí na dnech IZS (prezentace PO, ochrany obyvatelstva, preventivně výchovná činnost – Hasík atd.),
- prezentační činností na dětských dnech,
- návštěvami a prezentační činností v nemocnicích (pro dětské pacienty), dětských táborech, dětských domovů apod.,
- účastí na akcích ostatních složek IZS pořádaných pro děti,
- pořádáním soutěží v požárním sportu,
- tvorbou a distribucí zábavných a zároveň naučných webových aplikací, mobilních aplikací, počítačových aplikací, křížovek, tajenek, omalovánek, stolních her pro děti apod.,
- pomocí při přípravě praktických cvičení,
- organizací besed pro žáky, studenty a pedagogické pracovníky,
- podílením se na tvorbě učebnic a příruček pro výuku atd.

Návrh systému přípravy a vzdělávání dětí a mládeže je pak shrnut v tabulce 2.

Tabulka 2: Návrh systému přípravy obyvatelstva na zvládnání MU

Systém přípravy ochrany obyvatelstva			
Cílová skupina	Příprava a vzdělávání	Doplňkové prostředky	Realizují
Děti ve věku 3-6 let	<ul style="list-style-type: none"> - výuka v rámci předškolního vzdělávání v mateřských školách - vzory chování u dospělých - projekt Hasík - Dětské dny - výtvarné soutěže 	<p>puzzle, stolní hry, pexeso, básničky, omalovánky, dráček Hasík, dětské programy v TV, internet, časopisy pro děti</p>	<p>rodice, vychovatelé v mateřských školách, instruktoři Hasika, složky IZS</p>
Děti ve věku 7-15 let	<ul style="list-style-type: none"> - výuka dle pokynu MŠMT na školách (aktualizace viz kapitola 5.2.3) - projekt Hasík - Dětské dny, Dny IZS - praktická cvičení (viz kapitola 5.2.3) - zapojení do činností SDH - soutěže v požárním sportu - exkurze na požárních stanicích - prezentace a ukázky na dětských táborech 	<p>puzzle, stolní hry, dráček Hasík, dětské programy v TV, internet, časopisy pro děti, masky, prostředky improvizované ochrany, hlásiče požárů, krátké animované spoty, vědomostní soutěže, kvízy, hádanky, mobilní aplikace, publikace, letáky, metodické příručky</p>	<p>učitelé, rodiče, složky IZS, instruktoři Hasika, dobrovolné spolky, občanská sdružení, SDH, obec</p>
Mládež ve věku 16-18	<ul style="list-style-type: none"> - besedy s příslušníky IZS - exkurze na požárních stanicích - přednášky na středních školách stavebních - působení prostřednictvím sociálních sítí - spoty v TV, kinech, na internetu - rozhovory v rádiích - činnost obce (viz kapitola 5.2.1) - výstavy a propagace na veletrzích - zapojení do činností SDH 	<p>internet, letáky, brožury, metodické příručky, mobilní aplikace, plakáty</p>	<p>složky IZS, dobrovolné spolky, občanská sdružení, SDH, obec</p>

5.2.4 Příprava budoucích pedagogů

- **pedagogičtí pracovníci** - aby příprava mohla probíhat odpovídajícím způsobem, je nezbytné mít dostatečně připravené učitele. Východiskem je příprava budoucích pedagogických pracovníků již na vysokých školách, začleněním oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí do studijních programů pedagogických fakult. Kde by účastník tohoto

programu získal osvědčení o absolvování (aprobaci), na základě kterého by následně mohl zajišťovat výuku na školách. Toto osvědčení by mohl získat i na základě absolvování přípravných kurzů u HZS.

Tento úkol je také zahrnut do Harmonogramu realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. K jeho řešení vznikla mezíresortní pracovní skupina složená z odborníků z dotčených ministerstev (Ministerstvo vnitra – v rámci Ochrany člověka za mimořádných událostí, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví – péče o zdraví, Ministerstvo dopravy – dopravní výchova). V gesci této skupiny pak byla zahájena práce na tvorbě studijního základu, jenž by byl implementován do vzdělávacích programů vysokých škol, které se věnují přípravě budoucích učitelů. Ze společné spolupráce následně vyplynula potřeba vytvořit studijní základy pro více cílových skupin. Návrhy implementace jednotlivých studijních základů do vzdělávacích programů vysokých škol: [46]

- Studijní základ I: je určen všem studentům fakult připravujících učitele, bez ohledu na jednotlivé programové zaměření. Cílem programu je připravit absolventy/-tky adekvátně reagovat na vzniklé běžné rizikové i mimořádné události související s výkonem jejich povolání, tj. budou schopni v případě mimořádné události účinně ochránit sebe a žáky.[46]
- Studijní základ II: je určen studentům pedagogických fakult, kteří studují obor výchova ke zdraví. Cílem programu je připravit odborníka, který se bude dokonale orientovat v problematice ochrany člověka za mimořádných událostí s možností výchovného působení na žáky, studenty, dospívající i dospělé. Zároveň bude ovládat základy péče o zdraví a získá informace o možných hrozbách ve společnosti.[46]
- Studijní základ III: je určen studentům oboru Ochrany obyvatelstva v kombinaci s jiným studijním předmětem. Cílem programu je připravit odborníka, který se bude schopen dokonale orientovat v problematice ochrany obyvatelstva a péče o zdraví, s možností výchovného působení na žáky, studenty, dospívající i dospělé.[46]

V současné době již některé vysoké školy zareagovaly na změnu vzdělávacích dokumentů a potřebu vzdělávat učitele i v těchto oblastech a začlenily tuto předmětnou

tematiku do studijních programů. Seznam vysokých škol s obory, v kterých se předmětná problematika vyučuje je obsažen v příloze č. 5.[46] Návrh vzdělávacího programu pro budoucí pedagogy je umístěn v příloze č. 6.

5.2.5 Občané v produktivním věku

Obyvatelstvo ve věkovém rozmezí cca 19 – 60 let téměř ze systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva vypadlo. U této skupiny je předávání informací náročnější a ovlivňují jej různé vedlejší faktory: nedostatek času, zahlcení různými komerčními informacemi, náročnost na předání informací, nezájem aktivně přistupovat k získávání informací (besedy, přednášky), různorodé zájmy apod.

Jednou z možností přípravy této skupiny je využít povinnosti právnických a podnikajících fyzických osob jako zaměstnavatelů. Povinnosti zaměstnavatelů při přípravě svých zaměstnanců na zvládání mimořádných situací je řešeno v kapitole 5.2.2. Hlavní odpovědnost za přípravu obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí mají především obecní úřady. Určité způsoby přípravy jsou již rozpracovány v kapitole 5.2.1. Návrh vzdělávacího programu pro občany v produktivním věku je obsažen v příloze č. 6. Systému a způsob přípravy občanů v produktivním věku na zvládání MU je navržen v Tabulka 3. Další možné způsoby informování, zaměřené na tuto cílovou skupinu:

- k předávání informací lze využít dopravních prostředků dotovaných obcí. Občané by měli možnost vzdělávat se při cestě do zaměstnání.
- ke zveřejnění propagačních materiálů lze také využít prostory čekáren vlakových a autobusových stanic, prostory obecních kulturních domů („kulturáků“), obecních knihoven, úřadů, koupališť apod.
- spoty v kině - u filmového spotu je návštěvník stejně soustředěný (považuje spoty za příjemné zpestření) jako při sledování filmu, to vede k pozitivnímu vnímání a tím k zapamatování obsahu promítaného klipu. Kina jsou vhodná k promítání krátkých výchovných klipů, k tomu lze využívat kina, jejichž provozovateli jsou obce.
- internet - nejvíce se rozvíjejícím médiem v současné době je internet. Přináší rozmanité možnosti při práci s ním (interaktivní výuka, informovanost, ale i pomoc

apod.). Pro práci s obyvatelstvem je nepostradatelným nástrojem. Vhodné je i využití sociálních sítí.

V současné době je k dispozici celá řada informačních programů, letáků, propagačních materiálů, příruček a internetových portálů dotčených tematikou ochrany obyvatelstva. Informace na internetových stránkách poskytují zejména portály HZS krajů, dobrovolné spolky a občanské organizace (například organizace Centrum pro bezpečný stát, Asociace Záchranný kruh, organizace Rescueinfo a další.). Na portálu „záchranný-kruh“ se v souvislosti s informováním občanů měst a obcí o hrozícím nebezpečí, rozjíždí projekt informačního systému. Tento systém pro města a obce nabízí díky speciálním boxům zobrazování aktuálních výstrah, rad a informací z oblasti běžných rizik i rizik mimořádných událostí. Jednotlivé úřady tak mají možnost využít připravené webové prezentace na svých stránkách.

Dalším možným způsobem je propagace informačních materiálů. Například příprava obyvatelstva v okolí jaderných elektráren probíhá formou školení a příruček. Pro tento účel byly vydány „Příručka pro ochranu obyvatel při radiační havárii JE Dukovany“ a „Příručka pro ochranu obyvatel při radiační havárii JE Temelín“. Ty obsahují informace a základní pokyny k zajištění ochrany osob v případě vyhlášení radiační havárie. Příručky jsou ve formě kalendáře dostupné s možností stáhnutí na webových stránkách společnosti ČEZ, a.s.[49]

Tabulka 3: Návrh systému přípravy obyvatelstva na zvládnání MU

Systém přípravy ochrany obyvatelstva			
Cílová skupina	Příprava a vzdělávání	Doplňkové prostředky	Realizují
Obyvatelstvo v produktivním věku 19-60	<ul style="list-style-type: none"> - školení a příprava v rámci zaměstnání - činnost obce (viz kapitola 5.2.1) - spoty v TV, kinech, na internetu - rozhovory v rádiích - výstavy a propagace na veletrzích, leteckých dnech, dnech NATO - vliv dětí na své rodiče (v rámci domácích úkolů, propagace Hasíka atd.) - výstavy a propagace v místech vysoké fluktuace osob (náměstí, nádraží, veřejná prostranství, úřady apod.) 	internet, prospekty, brožury, metodické příručky, mobilní aplikace, plakáty, TV, informační centra, denní tisk	složky IZS, dobrovolné spolky, občanská sdružení, SDH, obec

5.2.6 Seniori (občané nad 60 let)

Občané nad 60 let tvoří nezanedbatelnou část populace, která byla za posledních 15 let při přípravě opomíjena. Tato skupina obyvatelstva potřebuje specifický přístup při přípravě na mimořádné události. Ze zkušeností víme, že starší lidé mají zažité určité vzorce chování. Je velmi důležité dát jim na vědomí skutečnost, že při zaznění výstražného signálu musí jednat co nejrychleji, bez paniky nebo zbytečného váhání. Častým jevem, se kterým se při těchto situacích můžeme setkat, je že někteří starší lidé odmítají opustit svá obydlí i přesto, že jsou vážně ohroženi. Pochopení hlavních zásad ochrany obyvatelstva a především nutnosti včasné evakuace je nezbytnou součástí přípravy uvedené skupiny obyvatel.

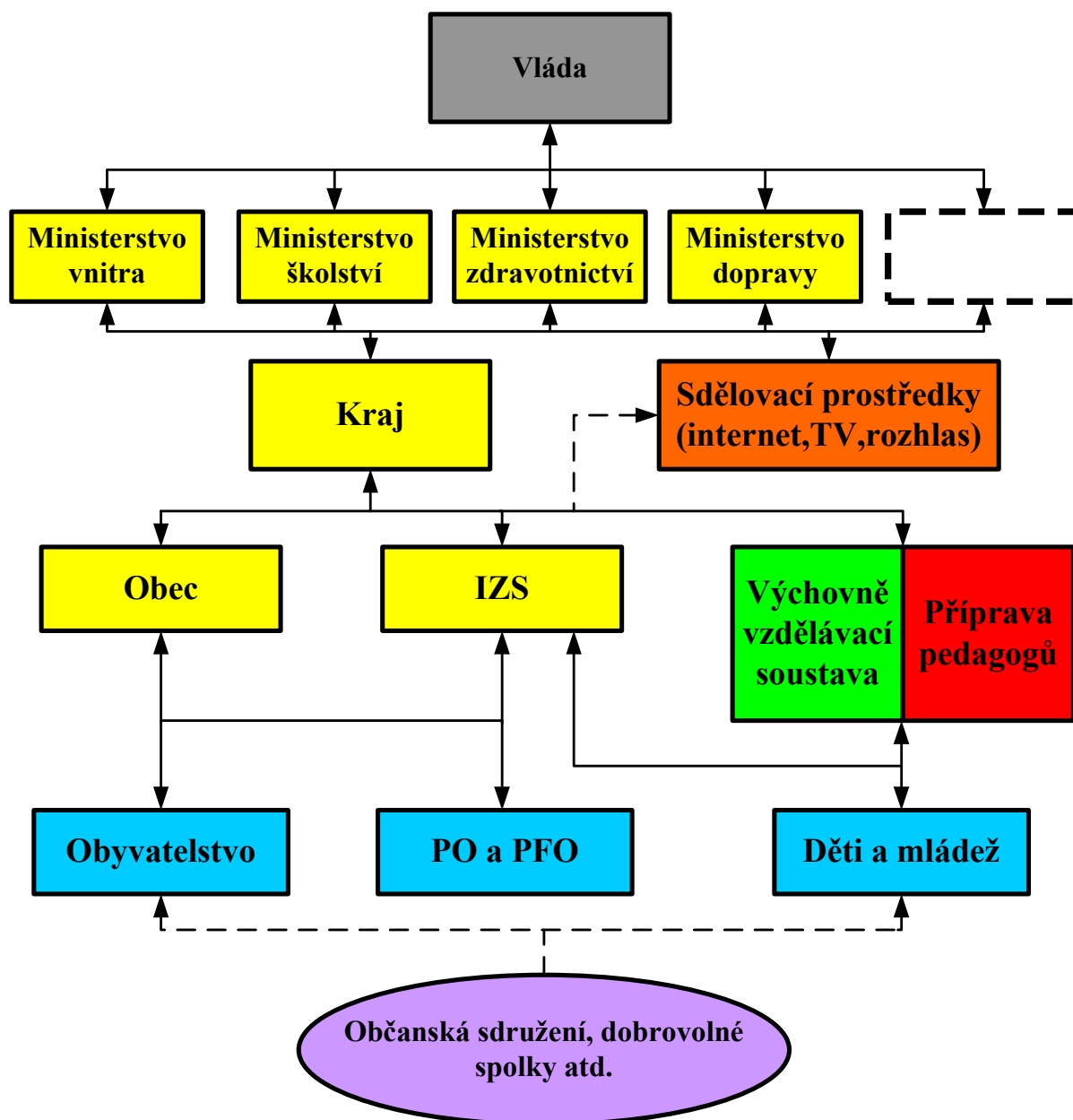
Předávání informací by mělo probíhat jasným a srozumitelným způsobem, nejlépe osobami, se kterými přicházejí pravidelně do kontaktu a mají k nim důvěru. Například může jít o sociální pracovníky, rodinné příslušníky či oblíbené pečovatele. U občanů starších a věřících by mohly být vhodným místem k předávání informací také kostely. Informace předané během mší a bohoslužeb jsou staršími lidmi vysoce respektovány a můžeme předpokládat, že budou brány velmi vážně. Tímto přístupem můžeme do přípravy na mimořádné události zahrnout i obyvatele vyšší věkové kategorie. Dalším způsobem, kterým můžeme oslovit tuto skupinu obyvatelstva je využití programů složek IZS popř. obecně prospěšných společností nebo programů v rámci celoživotního vzdělávání. Jedním z takových vzdělávacích programů je například Senior akademie, kde se na předávání informací pro zvýšení bezpečnosti právě seniorů podílí lektori z Městské policie Brno, Policie ČR KŘ JmK, Hasičského záchranného sboru Jmk, BESIPu, Bílého kruhu bezpečí atd. Dalšími možnostmi jsou pak tzv. senior pointy. Jde o informační centra určená starším občanům, sloužícím k předávání potřebných informací a poskytování poradenství v životních situacích.

Systém přípravy ochrany obyvatelstva			
Cílová skupina	Příprava a vzdělávání	Doplňkové prostředky	Realizují
Seniori (občané nad 60 let)	<ul style="list-style-type: none">- besedy s příslušníky IZS- spoty v TV, kinech, na internetu- rozhovory v rádiích- vzdělávání v rámci Senior Akademie- programy celoživotního vzdělávání	internet, prospekty, TV, informační centra, denní tisk	složky IZS, Obce, vzdělávací zařízení

5.3 Shrnutí

Koncepce ochrany obyvatelstva stanovuje zásady a priority organizačních a technických opatření v kontextu s existujícími, ale také předpokládanými bezpečnostními hrozbami. Koncepce, její priority a rozhodující úkoly vycházejí z předpokladu, že v období nejméně deseti let nedojde na území našeho státu ke vzniku vojenského konfliktu. Proto se lze v současnosti a nejbližší budoucnosti soustředit na přípravu obyvatelstva při nevojenském ohrožení.

I přesto, že výhodou současné doby je relativně snadný přístup k informacím, bude informování v období, kdy se cítí občané relativně neohrožení, obtížné. Je tedy zřejmé, že procesu informování cílových skupin obyvatelstva musí odpovídat formy, metody a způsoby předávání informací. Základní cílovou skupinu budou tvořit děti a mládež. Avšak zde bude prioritní vzdělávání a příprava zejména budoucích pedagogických pracovníků, kteří budou schopni předat zajímavým a srozumitelným způsobem potřebné informace. Další a nejpočetnější skupinu pak tvoří dospělé obyvatelstvo, které lze dále dělit podle věku, aktivit a okruhu zájmů. Příprava této skupiny obyvatelstva bude náročnější a ovlivňovat ji budou různé vedlejší činitele jako náročnost zaměstnání, rozdílné sociální a ekonomické zázemí, nedostatek času, nezáměr, nedůvěra atd. Důraz by měl být také kladen na uvědomění si odpovědnosti jednotlivých ministerstev, správních úřadů, obcí, právnických a podnikajících fyzických osob za ochranu a přípravu obyvatelstva. Bude také potřeba řešit informovanost cizích státních příslušníků, aktuálně pobývajících na území ČR. Kde bude nutné zajistit předávání informací nejméně v jednom světovém jazyce (převážně angličtina nebo němčina), například pomocí internetových stránek s danou tematikou, informačních letáků nebo brožur. Nezbytné informace mohou být cizincům poskytovány ve stejné formě rovněž na mezinárodních letištích a městských informačních centrech. Dále mohou být zahrnuty minimálně základní informace do map a průvodců. Navržený systém přípravy pak popisuje organizační schéma znázorněné v obrázku č. 8.

Obrázek 8: Organizační schéma navrženého systému přípravy

6 ZÁVĚR

Práce přináší ucelený přehled vzniku a historického vývoje ochrany obyvatelstva v České republice a porovnání tohoto vývoje a současného stavu s evropskými státy. Zároveň v jednotlivých časových obdobích sleduje vývoj přípravy obyvatelstva na řešení mimořádných situací, dle historických událostí a nálad ve společnosti. V přílohách této práce jsou pak charakterizovány jednotlivé metody výuky využitelné pro budoucí přípravu obyvatelstva. A současně popsána organizační struktura přípravy na řešení MU ve vybraných evropských státech.

Cílem této práce bylo navrhnout systém přípravy obyvatelstva pro současnost a budoucnost s ohledem na koncepci ochrany obyvatelstva s výhledem do roku 2020. Jsem přesvědčený, že předložený návrh je schopen řešit nedostatečnou připravenost obyvatelstva na zvládání krizových situací. Pro efektivní zvýšení připravenosti obyvatelstva je třeba se zaměřit na děti a mládež. Kdy systematickým a jednotným působením na tuto cílovou skupinu je možno zvyšovat celoplošně úroveň připravenosti obyvatelstva ČR na mimořádné události. Změřením se na vzdělávací proces a zavedením jednotné výuky OČMU ve všech typech škol, zajistíme odpovídající rozvoj v oblasti ochrany obyvatelstva. Přes žáky se pak vědomosti částečně přenesou i k rodičům. Zároveň se ze žáků brzy stanou dospělí a tím se vychová nová vzdělaná generace.

Návrh také počítá s potřebou adekvátně připravených pedagogů pro výuku OČMU. V tomto ohledu již byla zahájena práce na tvorbě studijního základu, jenž by byl implementován do vzdělávacích programů vysokých škol věnujících se přípravě budoucích učitelů.

Zásadní roly v přípravě pak budou sehrávat obce za pomoci složek IZS. V tomto ohledu je potřeba stavět se k dané problematice zodpovědněji a s větší iniciativou ze strany orgánů obce. V práci také navrhuji novelizaci prováděcího předpisu k zákonu o IZS. Tato změna upravuje způsob informování právnických osob o charakteru možného ohrožení v obci.

Plnění uvedených návrhů je podmíněno kooperací všech zainteresovaných subjektů (ne jenom HZS ČR), které realizují přípravu obyvatelstva nebo se na ní podílejí a na jejich personálních a finančních možnostech. Současná situace příliš optimistické vyhlídky nepřináší a zdá se, že oblast ochrany obyvatelstva nebude patřit mezi nejdůležitější priority společnosti. Přesto si myslím, že uvedené návrhy budou realizovatelné a jejich výsledkem bude vzdělané a připravené obyvatelstvo k zvládání mimořádných událostí.

7 POUŽITÁ LITERATURA

- [1] *Příručka k odborné normě znalostí pro krytové jednotky CO objektů*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1971.
- [2] *Ochrana obyvatelstva*. Studijní materiál k modulu E. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006.
- [3] *CD - KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA*. Praha: MV GŘ HZS, 2008.
- [4] ŘEHOŘKOVÁ, M., *Pedagogika dospělých*. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Turkyně, 1986.
- [5] SKALKA, J., a kol., *Základy pedagogiky dospělých*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN 80-04-21636-6.
- [6] MV GŘ HZS ČR, *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Příručka pro učitele základních a středních škol. Praha 2003. Č. j. 12050/03-22.
- [7] DOLENSKÝ, J., B., *Branná výchova a škola*. Praha: Státní nakladatelství, 1937.
- [8] ŠILHÁNEK, B., DVOŘÁK, J., *Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách*. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-866640-12-4.
- [9] KOVAŘÍK, J., SMETANA, M., *Základy civilní ochrany*. Ostrava: Vydalo Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006. ISBN: 80-86634-85-X.
- [10] TRNKA, F., JELEŇ, O., *Metodika branné výchovy na školách národních*. Brno: Knihotiskárna Pokorný, 1938.
- [11] PECHÁČEK, V., *Vybrané kapitoly z didaktiky branné výchovy. 1. díl*. Brno: Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Turkyně, 1982.
- [12] ŽÁČEK, R., *Branná výchova. Skripta pro posluchače tělesné výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952.
- [13] LINHART, P., ŠILHÁNEK, B., *Ochrana obyvatelstva v Evropě*. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. ISBN: 80-86640-55-8.
- [14] MARÁDOVÁ, E., HANUŠOVÁ, J., *Pilotní studie přípravy budoucích učitelů v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí*. Praha, 2007.
- [15] ŠILHÁNEK, B., *Ochrana obyvatelstva ve Francii. Časopis 112*. 2010/7, s. 1-3.
- [16] ŠILHÁNEK, B., *Vzdělávání v ochraně obyvatelstva ve Švýcarsku. Časopis 112*. 2010/5, s. 1-2.

- [17] ŠILHÁNEK, B., Vzdělávání v ochraně obyvatelstva ve Švédsku. *Časopis 112*. 2007/1, s. 1-2.
- [18] ŠILHÁNEK, B., Ochrana obyvatelstva v Dánsku. *Časopis 112*. 2009/5, s. 1-2.
- [19] ŠILHÁNEK, B., Vzdělávání v ochraně obyvatelstva ve Slovinsku. *Časopis 112*. 2007/9, s. 1-2.
- [20] ŠILHÁNEK, B., Ochrana obyvatelstva v Itálii. *Časopis 112*. 2010/4, s. 1-3.
- [21] ŠILHÁNEK, B., Ochrana obyvatelstva ve Finsku. *Časopis 112*. 2009/3, s. 1-3.
- [22] ŠILHÁNEK, B., Vzdělávání v ochraně obyvatelstva v Ruské federaci. *Časopis 112*. 2007/10, s. 1-2.
- [23] ŠILHÁNEK, B., Ochrana obyvatelstva v Bulharsku. *Časopis 112*. 2010/1, s. 1-3.
- [24] Portál Ministerstva Vnitra Slovenské republiky, *Civilná ochrana a krízové riadenie*. [citace 14-3-2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.minv.sk>>.
- [25] LINHART, P., ŠILHÁNEK, B., *Vzdělávání v ochraně obyvatelstva v Evropě*. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006. ISBN: 80-86640-67-1.
- [26] Výcvikové středisko Schwarzenburg. [cit. 11-9-2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.bevoelkerungsschutz.admin.ch>>.
- [27] Portál ministerstva obrany Slovinské republiky. [cit. 11-9-2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.sos112.si>>.
- [28] Akademie státní požární ochrany při mimořádných událostech Rusko. [cit. 11-9-2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.mchs.gov.ru>>.
- [29] Internetové stránky. *Válečné Museum Sudety*. [cit. 11-9-2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.jmsieber.cz/muzeum/index.php>>.
- [30] DOUBRAVA, L., *Znalosti žáku z Civilní ochrany jsou katastrofální*. Učitelské noviny. 34/2002, s. 1-2.
- [31] CHLÍBKOVÁ, D., MAZAL, F., *Úvaha o vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva z pohledu nejen historického*. Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého. Olomouc. 2008.
- [32] Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe. *Magazin Bevölkerungsschutz*. 7/2010. [cit. 11-9-2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.bbk.bund.de>>.
- [33] Internetové stránky Ministerstva vnitra České republiky. [cit. 6-2-2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz>>.

- [34] Česká republika. ZÁKON ze dne 28. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In Sbírka zákonů. 239/2000.
- [35] Česká republika. ZÁKON ze dne 28. června 2000 o krizovém řízení a o změně některých zákonů. In Sbírka zákonů. 240/2000.
- [36] LINHART, P., ROUDNÝ, R., *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. Fakulta ekonomicko správní. Univerzita Pardubice. 2008.
- [37] KOVAŘÍK, J., *Ochrana obyvatelstva*. Fakulta bezpečnostního inženýrství. Vysoká škola báňská – technická univerzita. Ostrava.
- [38] Česká republika. VYHLÁŠKA Ministerstva vnitra ze dne 9. srpna 2002 k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. In Sbírka zákonů. 380/2002.
- [39] Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje. *Ochrana obyvatelstva v České republice*. Brno.
- [40] DITTRICH, D., Civilní nouzové plánování v NATO a jeho národní úroveň. *Časopis* 112. 2010/6.
- [41] Česká republika. NAŘÍZENÍ VLÁDY ze dne 27. listopadu 2000 o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva. In Sbírka zákonů. 463/2000.
- [42] MARTÍNEK, B., LINHART, P., *Ochrana obyvatelstva MODUL E*. Praha: MV-Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006.
- [43] Internetové stránky Evropské komise. *Civil protection financial instrument*. [cit. 17-12-2011]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/prote/finance.htm>.
- [44] *Zásady dalšího rozvoje jednotného systému varování a informování obyvatelstva v České republice po roce 2010*. Praha: MV-Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. Č. j.: MV-21332-1/PO-2010.
- [45] Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele HZS ČR a NMV - částka 36/2003, část II. - *Oznámení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a náměstka ministra vnitra*. [cit. 13-2-2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/ucebni-osnovy-kurzu-urcenych-pro-jednotky-sdh-obci-a-jednotky-sdh-podniku.aspx>>
- [46] Internetové stránky Ministerstva zdravotnictví České republiky. Článek: *Začlenění tématik „Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“*

- do studijních programů pedagogických fakult.* [cit. 13-2-2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.mzcr.cz>>.
- [47] *Koncepce ochrany obyvatelstva Jihomoravského kraje.* Brno: Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje, 2003. Ev. č.: HSBM-42/15-22/1/OOOP-2003.
- [48] KOLEŇÁK, I., *Perspektivy ochrany obyvatelstva v 21. století.* Ostrava: MV-Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2012.
- [49] Internetové stránky společnosti ČEZ, a.s. [cit. 13-4-2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.cez.cz/cs/uvod.html> >.
- [50] Internetové stránky asociace „Záchranný kruh“. [cit. 14-4-2012]. Dostupné na WWW: <<http://www.zachranny-kruh.cz/>>.

8 SEZNAM ZKRATEK

MU – Mimořádná událost

MV – Ministerstvo vnitra

HZS – Hasičský záchranný sbor

GŘ HZS - generální ředitelství HZS ČR

SDH – Sbor dobrovolných hasičů

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

NATO - Euroatlantická mezinárodní vojenská organizace

OČMU - Ochrana člověka za mimořádných událostí

ČŠI – Česká školní inspekce

PO a PFO – Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby

NMV – Nařízení Ministerstva vnitra

IZS – Integrovaný záchranný systém

KOPIS – Krajské operační a informační středisko

BOZP – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

PO – Požární ochrana

KŘ – Krajské ředitelství

Jmk – Jihomoravský kraj

9 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Roční finanční náklady na provoz a údržbu koncových prvků [44].....	7
Obrázek 2: Dobový plakát LUFTSCHUTZ-Plakáty měly propagovat protiletdeckou ochranu, hlavně hašení požárů způsobené zápalnými pumami a nočním zatemněním [29]	16
Obrázek 3 : Organizace civilní protiletdecké ochrany (CPO) v obci [7]	17
Obrázek 4: Rámcové schéma řízení vojenské části civilní obrany v ČSSR	24
Obrázek 5: Celkové vyhodnocení sledovaných jevů na středních školách.....	33
Obrázek 6: Ukázka dotazníkového šetření: 63% respondentů uvedlo, že nebylo během svého dosavadního studia seznámeno s ochranou za mimořádných událostí [14]	34
Obrázek 7: Příčiny nízké úrovně vědomostí žáků při OČMU	35
Obrázek 8: Organizační schéma navrženého systému přípravy.....	52

10 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Platné právní předpisy vztahující se k civilní ochraně Evropské unie.....	11
Tabulka 2: Návrh systému přípravy obyvatelstva na zvládnání MU	46
Tabulka 3: Návrh systému přípravy obyvatelstva na zvládnání MU	49

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Příprava obyvatelstva

Příloha č. 2: Ochrana obyvatelstva v EU

Příloha č. 3: Srovnání přípravy ochrany obyvatelstva v EU

Příloha č. 4: Základní právní předpisy v oblasti OO v ČR

Příloha č. 5: Seznam vysokých škol s obory, kde se OČMU již vyučuje

Příloha č. 6: Návrhy vzdělávacích programů dle cílové skupiny